

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2024/25: MJU16

Lättnader i strandskyddet – ett första steg

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till lagändringar. Lagändringarna syftar till att skapa ett tydligare och mer ändamålsenligt strandskydd med bättre förutsättningar för att bygga bostäder och utveckla och driva företag i strandnära lägen.

Regeringens lagförslag innebär att generellt strandskydd inte längre ska gälla vid små insjöar och smala sträckor av vattendrag och inte heller vid vatten som anlagts efter införandet av det generella strandskyddet, dvs. den 30 juni 1975. Det ska dock vara möjligt att i enskilda fall införa strandskydd vid små insjöar och smala sträckor av vattendrag i ett område upp till 100 meter från strandlinjen om det är av särskild betydelse för att säkerställa något av strandskyddets syften.

Regeringen föreslår vidare att lättnader och förtydliganden införs i undantaget från strandskyddet för behov inom de areella näringarna samt att undantaget även ska omfatta vattenbruk. Det föreslås även en ny möjlighet till dispens från strandskyddet för förvärvsverksamhet med begränsad påverkan på strandskyddets syften i områden med låg bebyggelsegrad och lågt bebyggelsetryck. Därutöver föreslår regeringen att kommuner enkelt ska kunna besluta att ett upphävt strandskydd inte återinträder när en ny detaljplan antas samt att det införs förtydliganden om att strandskydd i vissa fall inte ska återinträda bl.a. när en generalplan upphävs.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2025.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden med hänvisning till regeringens motivering till lagförslaget samt till pågående arbete och redan vidtagna åtgärder.

I ärendet finns 15 reservationer (S, V, C, MP) och ett särskilt yttrande (C). I en av reservationerna (V, MP) föreslås att riksdagen avslår propositionen.

Behandlade förslag

Proposition 2024/25:102 Lättnader i strandskyddet – ett första steg.

Tio yrkanden i följdmotioner.

Cirka 40 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2024/25.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	7
Ärendet och dess beredning.....	7
Utskottets överväganden.....	8
Lättnader i strandskyddet	8
Strandskyddets syfte och omfattning inklusive fri passage	14
Ytterligare reformering av strandskyddet.....	20
Uppföljning och utvärdering av tillsyn m.m.....	28
Reservationer	34
1. Regeringens lagförslag, punkt 1 (V, MP)	34
2. Strandskyddets syfte och omfång, punkt 2 (MP).....	34
3. Strandskyddet vid små och anlagda vattenförekomster, punkt 3 (V) ...	35
4. Strandskyddet vid små och anlagda vattenförekomster, punkt 3 (C)....	36
5. Strandskyddet vid små och anlagda vattenförekomster, punkt 3 (MP)	37
6. Regleringen av fri passage, punkt 4 (S)	37
7. Ett differentierat strandskyddsregelverk med ökat kommunalt och lokalt inflytande, punkt 5 (S).....	38
8. Ett differentierat strandskyddsregelverk med ökat kommunalt och lokalt inflytande, punkt 5 (C)	39
9. Lättnader i strandskyddet i LIS-områden, punkt 6 (V)	41
10. Lättnader i strandskyddet i LIS-områden, punkt 6 (C)	41
11. Strandskydd och vattenbrukets villkor, punkt 7 (C)	42
12. Strandskydd och vattenbrukets villkor, punkt 7 (MP)	43
13. Ny utredning om ytterligare reformering av strandskyddet, punkt 8 (C)	43
14. Uppföljning och utvärdering av dispensgivning och strandskyddstillsyn, punkt 9 (V).....	44
15. Uppföljning och utvärdering av dispensgivning och strandskyddstillsyn, punkt 9 (MP).....	45
Särskilt yttrande	46
Strandskyddet vid små och anlagda vattenförekomster, punkt 3 (C).....	46
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	47
Propositionen	47
Följdmotionerna	47
Motioner från allmänna motionstiden 2024/25	48
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	53
<i>Bilaga 3</i>	
Civilutskottets yttrande 2024/25:CU5y	66

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Lättnader i strandskyddet

1. Regeringens lagförslag

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i miljöbalken,
2. lag om ändring i lagen (1998:811) om införande av miljöbalken,
3. lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900) med den ändringen att ingressen till regeringens förslag ska ha följande lydelse:
Härigenom föreskrivs i fråga om plan- och bygglagen (2010:900)
dels att 3 kap. 5, 10 och 16 §§, 4 kap. 17 §, 9 kap. 3 § och 11 kap. 10 § ska ha följande lydelse,
dels att det ska införas en ny paragraf, 4 kap. 17 a §, av följande lydelse.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2024/25:102 punkterna 1–3 och avslår motionerna

2024/25:3348 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 1 och

2024/25:3351 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 1.

Reservation 1 (V, MP)

Strandskyddets syfte och omfattning inklusive fri passage

2. Strandskyddets syfte och omfattning

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1371 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 30 och

2024/25:3037 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkandena 117, 118 och 120.

Reservation 2 (MP)

3. Strandskyddet vid små och anlagda vattenförekomster

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1371 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 32,

2024/25:2950 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkandena 5–7,

2024/25:3348 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 2,

2024/25:3350 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 2 och

2024/25:3351 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 2 i denna del.

Reservation 3 (V)

Reservation 4 (C)

Reservation 5 (MP)

4. Regleringen av fri passage

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1371 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 31 och

2024/25:3349 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S).

*Reservation 6 (S)**Ytterligare reformering av strandskyddet***5. Ett differentierat strandskyddsregelverk med ökat kommunalt och lokalt inflytande**

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:46 av Martina Johansson (C) yrkande 1,
2024/25:200 av Kjell-Arne Ottosson (KD),
2024/25:615 av Gudrun Brunegård (KD),
2024/25:1018 av Kerstin Lundgren (C),
2024/25:1061 av Christofer Bergenblock och Anders Karlsson (båda C),
2024/25:1454 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 11,
2024/25:1675 av Ludvig Ceimertz (M) yrkandena 1 och 2,
2024/25:2039 av Kjell Jansson (M),
2024/25:2207 av Lars Isacson m.fl. (S),
2024/25:2397 av Viktor Wärnick (M),
2024/25:2415 av Oliver Rosengren m.fl. (M),
2024/25:2674 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),
2024/25:2831 av Sten Bergheden (M) yrkandena 1 och 2,
2024/25:2858 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),
2024/25:2950 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkandena 4 och 8 i denna del,
2024/25:2955 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 20,
2024/25:2978 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 7,
2024/25:2986 av Markus Wiechel och Victoria Tiblom (båda SD),
2024/25:3109 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 73,
2024/25:3122 av Eric Westroth (SD) och
2024/25:3143 av Josefin Malmqvist (M).

*Reservation 7 (S)**Reservation 8 (C)***6. Lättnader i strandskyddet i LIS-områden**

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1371 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 33,
2024/25:2950 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 8 i denna del,
2024/25:3348 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 3 och
2024/25:3350 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 1.

*Reservation 9 (V)**Reservation 10 (C)***7. Strandskydd och vattenbrukets villkor**

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:2486 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 20 och
2024/25:3351 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 2 i denna del.

Reservation 11 (C)

Reservation 12 (MP)

8. Ny utredning om ytterligare reformering av strandskyddet

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1383 av Mikael EskilanderSSon m.fl. (SD) yrkande 22 och

2024/25:3350 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 3.

Reservation 13 (C)

Uppföljning och utvärdering av tillsyn m.m.

9. Uppföljning och utvärdering av dispensgivning och strandskyddstillsyn

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:3037 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 121 och

2024/25:3348 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 4.

Reservation 14 (V)

Reservation 15 (MP)

10. Regional samordning

Riksdagen avslår motion

2024/25:1371 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 34.

Stockholm den 8 maj 2025

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Emma Nohrén

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Emma Nohrén (MP), Martin Kinnunen (SD), Anna-Caren Säterberg (S), John Widegren (M), Joakim Järrebring (S), Staffan Eklöf (SD), Malin Larsson (S), Helena Storckenfeldt (M), Mattias Eriksson Falk (SD), Jytte Guteland (S), Stina Larsson (C), Victoria Tiblom (SD), Elin Nilsson (L), Joanna Lewerentz (M), Andrea Andersson Tay (V), Magnus Oscarsson (KD) och Björn Petersson (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2024/25:102 Lättnader i strandskyddet – ett första steg. Regeringens förslag till riksdagsbeslut återges i bilaga 1. Regeringens lagförslag återges i bilaga 2. Lagförslaget har granskats av Lagrådet.

Med anledning av propositionen har fyra motioner väckts med sammanlagt tio yrkanden. I betänkandet behandlar utskottet även ca 40 motionsyrkanden om strandskydd från allmänna motionstiden 2024/25. Förslagen i motionerna finns i bilaga 1.

Utskottet har beslutat att ge civilutskottet möjlighet att yttra sig över ärendet utifrån civilutskottets beredningsområde. Civilutskottets yttrande redovisas i bilaga 3.

Utskottets överväganden

Lättnader i strandskyddet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag om ändringar i miljöbalken, lagen om införande av miljöbalken samt plan- och bygglagen. Riksdagen avslår två motionsförslag om avslag på propositionen. Jämför reservation 1 (V, MP).

Propositionen

Små insjöar och smala vattendrag ska inte omfattas av det generella strandskyddet

Regeringen föreslår att strandskydd inte ska gälla vid insjöar vars vattenyta vid normalt medelvattenstånd är högst 1 hektar eller vid sträckor av vattendrag vars bredd vid normalt medelvattenstånd är högst 2 meter. Regeringen föreslår också att länsstyrelsens nuvarande möjlighet att i enskilda fall upphäva strand-skydd som gäller vid en liten sjö eller ett litet vattendrag ska tas bort.

Som skäl för sitt förslag anför regeringen att strandskyddet innebär en inskränkning i enskildas möjlighet att fritt förfoga över sin strandnära fastighet och därför bör utgångspunkten vara att strandskyddets omfattning inte ska vara större än vad som är motiverat utifrån strandskyddets syften. För att uppnå acceptans för reglerna är det också angeläget att kopplingen mellan strand-skyddets omfattning och dess syften framstår som begriplig. De betydande skillnader som finns mellan länen när det gäller strandskyddets omfattning vid små insjöar och smala vattendrag kan enligt regeringen svårigen motiveras av vattnens betydelse för strandskyddets syften. Regeringen anser mot denna bakgrund att det inte behövs ett generellt strandskydd vid små vatten för att uppnå ett ändamålsenligt skydd för dessa vatten.

Strandskydd får införas för områden vid små insjöar och smala vattendragssträckor som har särskild betydelse för strandskyddets syften

Regeringen föreslår att länsstyrelsen i det enskilda fallet ska få besluta att strandskydd upp till 100 meter från strandlinjen ska gälla vid en insjö vars vattenyta är högst 1 hektar och vid en sträcka av ett vattendrag som inte är bredare än 2 meter. Ett sådant beslut ska endast få avse områden som har särskild betydelse för att säkerställa något av strandskyddets syften.

Ett beslut om att ett område ska omfattas av strandskydd ska gälla omedelbart, även om det överklagas. Möjligheten att besluta om att utvidga strandskyddsområdet till högst 300 meter från strandlinjen ska inte omfatta dessa vatten.

Som skäl för sitt förslag framhåller regeringen att områden vid små insjöar och smala vattendrag mycket väl kan ha höga naturvärden och också kan vara av stor vikt för det rörliga friluftslivet, inte minst i tätortsnära miljöer. De kan också vara känsliga för exploatering eftersom påverkansområdet är stort i förhållande till vattenområdets storlek. Det bör därför införas en möjlighet att genom beslut i det enskilda fallet införa strandskydd vid små insjöar och smala vattendrag. Sådana beslut bör fattas av länsstyrelsen.

Regeringen tillägger att mot bakgrund av att strandskydd som huvudregel inte ska gälla vid små insjöar och smala vattendrag bör möjligheten att införa strandskydd begränsas till områden där det finns särskilda skäl. Ett område bör kunna komma i fråga för skydd endast om det hyser betydande naturvärden eller är av särskild betydelse för den allemansrättsliga tillgången till strandområden.

Utökade möjligheter att upphäva strandskydd för vissa vattendragssträckor

Regeringen föreslår att det ska vara möjligt för länsstyrelsen att i det enskilda fallet upphäva strandskyddet vid en 1 till 3 meter bred vattendragssträcka om en sådan sträcka angränsar till en annan vattendragssträcka som är 2 meter eller smalare och som inte omfattas av strandskydd. En förutsättning är att sträckorna är belägna inom samma fastighet. Möjligheten att upphäva strandskyddet ska inte gälla områden som är av särskild betydelse för att säkerställa strandskyddets syften. Upphävandet ska kunna omfatta hela det strandskyddade området utan krav på att lämna ett område för fri passage.

Regeringen motiverar förslaget med att ett vattendrag vars bredd varierar runt 2 meter kan komma att bli uppdelat i ett större antal korta sträckor där strandskyddet ömsom gäller, ömsom inte gäller. En sådan ordning kan försvåra en effektiv användning av berörda fastigheter samtidigt som den kan ifrågasättas utifrån syftena med strandskyddet, särskilt när det gäller områdets betydelse för allemansrättslig tillgång till strandområden. För att säkerställa ett ändamålsenligt strandskydd och för att bibehålla en god acceptans för reglerna bör det för sådana vattendrag införas en ny möjlighet att upphäva strandskyddet vid sträckor som gränsar till andra sträckor utan strandskydd. Den nuvarande upphävandegrunden för smala vattendrag är begränsad till vattendrag vars bredd är omkring 2 meter eller smalare. En möjlighet att upphäva strandskyddet i ett område bör begränsas till sådana sträckor som inte är avsevärt mycket bredare än den maximala bredden enligt nuvarande upphävandegrund.

Strandskydd ska inte gälla vid vatten som har anlagts efter införandet av det generella strandskyddet

Regeringen föreslår att strandskydd inte ska gälla vid insjöar och vattendrag som har skapats genom en fysisk åtgärd i de fall åtgärden påbörjats efter den 30 juni 1975, dvs. efter det generella strandskyddets införande.

Som skäl för förslaget anför regeringen att det råder oklarhet om förutsättningarna för att strandskydd ska gälla vid anlagda vatten och att strandskyddsreglerna tillämpas olika i olika delar av landet. Regeringen anför vidare att strandskyddets syften aktualiseras främst vid naturliga insjöar och vattendrag. Regeringen anser således att grundtanken med strandskyddet, dvs. att säkerställa att befintliga strandområden inte tillåts exploateras på ett sätt som äventyrar förutsättningarna för fortsatt allemansrättslig tillgänglighet och bevarande av goda livsvillkor för djur- och växtlivet, inte gör sig gällande när nya vatten anläggs. Utgångspunkten i en ändamålsenlig strandskyddsreglering bör därför vara att insjöar och vattendrag som har anlagts i någorlunda modern tid inte omfattas av strandskydd.

Kraven för att undanta en verksamhet från strandskydd sänks och förtydligas

Regeringen föreslår att undantaget från strandskyddet för behov inom de areella näringarna ska gälla förvärvsverksamhet som är avsedd att bedrivas varaktigt.

Förslaget motiveras utifrån behovet av att stimulera utveckling och diversifiering inom de areella näringarna, bl.a. för att bidra till att uppnå livsmedelsstrategins mål om en ökad livsmedelsproduktion och en hållbar utveckling i hela landet. Regeringen bedömer att det nuvarande omsättningskravet är dels alltför begränsande, dels svårt att tillämpa. Att omsättningskravet, som inte har någon direkt motsvarighet inom andra rättsområden, ersätts med ett krav på förvärvsverksamhet som hämtas från skatterätten bör enligt regeringen underlätta tillämpningen.

Det funktionella kravet förtydligas

Regeringen föreslår vidare att undantaget från strandskyddet för behov inom de areella näringarna även ska gälla en byggnad, anläggning, anordning eller åtgärd som måste finnas eller vidtas inom strandskyddsområdet för att uppnå ett funktionellt samband med en befintlig byggnad, anläggning eller anordning som används eller är avsedd att användas i verksamheten.

Vattenbruk undantas från strandskydd och kravet på bygglov för ekonomibyggnader

Regeringen föreslår att vattenbruk som areell näring, på samma sätt och under samma förutsättningar som gäller för jordbruk, skogsbruk, fiske och renskötsel, ska omfattas av undantag från strandskydd och krav på bygglov.

Som skäl för sitt förslag framhåller regeringen att verksamheter inom de areella näringarna jordbruk, skogsbruk, fiske och renskötsel genom undantag från strandskyddsförbuden har kunnat etableras och expandera även i strandnära lägen. Sedan undantagen infördes har den svenska livsmedelsproduktionen förändrats, t.ex. genom framväxten av fiskodling och annat vattenbruk som en viktig areell näring. Mot den bakgrunden är det regeringens uppfattning att förutsättningarna för att bedriva näringsverksamhet i form av vattenbruk bör förbättras. En åtgärd för att förbättra förutsättningarna kan vara att vattenbruk likställs med de areella näringarna jordbruk, skogsbruk, fiske och renskötsel när det gäller förutsättningarna att etablera verksamhet i strandnära läge.

När det gäller förslaget att undanta vattenbruk från kravet på bygglov för ekonomibyggnader har de areella näringarna angetts på ett sätt i miljöbalken och på ett annat sätt i plan- och bygglagen. Medan miljöbalken har innehållit en uttömmande uppräkningslista av de berörda areella näringarna, har det i plan- och bygglagen angetts ”jordbruk, skogsbruk eller annan liknande näring”. I stället för att låta det avgöras i tillämpningen om vattenbruk ska omfattas av undantaget anser regeringen att det är en bättre lösning att lägga till vattenbruk i den aktuella paragrafen. Regeringen avser att återkomma till riksdagen om paragrafens utformning i ett annat lagstiftningsärende.

Ny möjlighet till dispens från strandskyddet för förvärvsverksamheter med begränsad påverkan på strandskyddet

Regeringen föreslår att som särskilda skäl vid prövningen av en fråga om dispens från strandskyddet ska det få beaktas att dispensen avser en byggnad, anläggning, anordning eller åtgärd som inte är avsedd att tillgodose bostadsändamål, om den behövs för en förvärvsverksamhet som har en begränsad påverkan på strandskyddets syften och är avsedd att bedrivas varaktigt inom ett område med låg bebyggelsegrad och lågt bebyggelsetryck. Det strandnära läget ska innebära en fördel för byggnadens, anläggningens eller åtgärdens funktion som inte kan uppnås utanför det strandskyddade området.

Regeringen motiverar förslaget utifrån behovet av att öka landsbygdens attraktionskraft för etablering av nya förvärvsverksamheter och utveckling av sådana verksamheter. För många verksamhetsutövare, särskilt för småföretagare i mindre tätbefolkade delar av Sverige, kan ett strandnära läge vara en förutsättning för att verksamheten ska vara ekonomiskt bärkraftig. Regeringen anser således att det behövs en ny dispensgrund som ger bättre förutsättningar för olika typer av förvärvsverksamhet på landsbygden.

Kommunen ska enkelt kunna besluta att ett upphävt strandskydd inte återinträder när en ny detaljplan antas

Regeringen föreslår att ett upphävt strandskydd för ett område i en äldre detaljplan inte ska återinträda när en ny detaljplan antas, om området enligt den nya

detaljplanen ska fortsätta att ha samma användning som tidigare och kommunen i den nya detaljplanen bestämmer att strandskyddet ska fortsätta vara upphävt. Ett sådant beslut ska inte prövas mot miljöbalkens särskilda skäl för upphävande av strandskydd. Beslutet ska omfattas av länsstyrelsens kontroll.

Som skäl för förslaget anför regeringen att det finns behov av att underlätta för kommunerna att ersätta äldre detaljplaner i vissa fall. Moderna detaljplaner har många fördelar i jämförelse med dess äldre motsvarigheter, men som följd av att strandskydd i ett område där strandskyddet tidigare har upphävts återinträder när en äldre detaljplan ersätts med en ny, finns det skäl att anta att detta har en avhållande verkan på kommuners vilja att ersätta äldre detaljplaner med nya. Genom att låta kommunen bestämma att strandskyddet för ett område ska fortsätta att vara upphävt i den nya detaljplanen blir frågan slutligt avgjord i samband med att detaljplanen antas, vilket gör information om förekomsten av strandskydd mer tillgänglig och detaljplanen mer fullständig.

Ett förtydligande av hur äldre beslut om att upphäva strandskydd förhåller sig till reglerna om återinträde av strandskydd

Regeringen föreslår att det tydligt ska framgå av lagen om införande av miljöbalken att strandskydd inte återinträder om kommunen upphäver eller ersätter en generalplan, stadsplan eller byggnadsplan som gäller för ett område där länsstyrelsen har beslutat att upphäva strandskyddet på grund av att området uppenbart saknar betydelse för strandskyddets syften.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslår att lagändringarna träder i kraft den 1 juli 2025.

Hittillsvarande 7 kap. 18 § miljöbalken ska fortsätta att gälla för sådana ärenden om upphävande av strandskydd som inletts före ikraftträdandet.

Motionerna

I kommittémotion 2024/25:3348 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 1 begärs att riksdagen ska avslå regeringens proposition. Motionärerna menar att regeringens förslag innebär att allmänhetens tillgänglighet till naturen såväl som livsvillkoren för djur- och växtlivet på land och i vatten försämrats. Motionärerna bedömer att förslagen kommer att leda till en ökad exploatering av våra stränder, vilket försvagar deras förmåga att skydda mot extremväder och översvämningar. Motionärerna framhåller även att det generella strandskyddet tjänat Sverige väl och att det har varit en tillgång som nu riskerar att försvinna.

Ett yrkande om avslag på propositionen framställs även i kommittémotion 2024/25:3351 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 1. Att avskaffa det generella strandskyddet är enligt motionärerna ett enormt risktagande med framtida generationers tillgång till stränder och för växt- och djurlivet. Strandskyddet är en grundläggande del av Sveriges allmänna naturskydd, och att avveckla

enorma ytor skyddade områden vore ett steg i helt fel riktning i ett läge när ett starkt naturskydd behövs mer än någonsin. Motionärerna framhåller även att det finns ett starkt folkligt stöd för strandskyddet och anser att regeringen borde lägga fram förslag som justerar nuvarande regelverk i stället för att avskaffa det generella strandskyddet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis framhålla att det finns en bred samsyn i riksdagen om att strandskyddsregelverket behöver uppdateras. Under de senaste åren har riksdagen riktat ett betydande antal tillkännagivanden till regeringen om att återkomma med förslag om ett mer ändamålsenligt strandskyddsregelverk, bl.a. för att underlätta för byggande, boende och näringsverksamhet i strandnära lägen. Regeringens lagförslag är ett första steg på vägen mot en sådan rättsutveckling, och utskottet ser givetvis mycket positivt på detta.

Utskottet noterar särskilt att lagförslaget innebär att det generella strandskyddet inte längre ska gälla vid små vattenförekomster och inte heller vid vatten som anlagts efter det generella strandskyddets införande. Utskottet tar fasta på att detta minskar omotiverade skillnader mellan länen och gör reglerna tydligare och mer förutsägbara.

Utskottet vill också framhålla att lagförslaget är en viktig del i arbetet med att ge det svenska vattenbruket bättre förutsättningar att utvecklas. Utskottet välkomnar att vattenbruk nu likställs med övriga areella näringar när det gäller undantag från strandskydd och krav på bygglov.

Utskottet ser positivt även på de övriga förslagen till lagändringar, och bedömer således att regeringens proposition är väl avvägd och motiverad. Utskottet föreslår en ändring av lagteknisk karaktär i ingressen till regeringens förslag till ändring av plan- och bygglagen.

Därmed tillstyrker utskottet regeringens lagförslag och avstyrker motionerna 2024/25:3348 (V) yrkande 1 och 2024/25:3351 (MP) yrkande 1.

Strandskyddets syfte och omfattning inklusive fri passage

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om strandskyddets syfte och omfattning och om regleringen av dels strandskyddet vid små och anlagda vattenförekomster, dels fri passage.

Jämför reservation 2 (MP), 3 (V), 4 (C), 5 (MP) och 6 (S) samt det särskilda yttrandet (C).

Propositionen

Strandskyddets syfte och omfattning

Strandskyddets syfte enligt 7 kap. 13 § 2 är att långsiktigt

1. trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden
2. bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten.

Eftersom propositionen innebär att strandskyddets omfattning begränsas och att lättnader införs i strandskyddet bedömer regeringen att förslagen har vissa negativa konsekvenser för strandskyddets syften och för miljön. Regeringen framhåller samtidigt vikten av att strandskyddets omfattning inte är större än vad som är motiverat utifrån strandskyddets syften. För att uppnå acceptans för reglerna är det också angeläget att kopplingen mellan strandskyddets omfattning och dess syften framstår som begriplig.

När det gäller strandskyddets omfattning redovisar regeringen att strandskyddet enligt hittillsvarande 7 kap. 14 § miljöbalken omfattar land- och vattenområdet intill 100 meter från strandlinjen vid normalt medelvattenstånd. Länsstyrelsen får i det enskilda fallet besluta att utvidga strandskyddsområdet till högst 300 meter från strandlinjen, om det behövs för att säkerställa något av strandskyddets syften.

Regeringens lagförslag innebär att strandskydd inte ska gälla vid insjöar vars vattenyta vid normalt medelvattenstånd uppgår till 1 hektar eller mindre (13 a §), sträckor av ett vattendrag vars bredd vid normalt medelvattenstånd är 2 meter eller smalare (13 b §) samt insjöar och vattendrag som har anlagts efter den 30 juni 1975 (13 c §).

När det gäller strandskyddet vid små insjöar och vattendrag får länsstyrelsen i det enskilda fallet besluta att strandskydd ska gälla vid en sådan vattenförekomst om det är av särskild betydelse för att säkerställa något av strandskyddets syften, och strandskyddsområdet får bestämmas till högst 100 meter från strandlinjen vid normalt medelvattenstånd (13 a § andra stycket resp. 13 b § andra stycket). Regeringens förslag innebär vidare att länsstyrelsens möjlighet att i det enskilda fallet besluta att utvidga strandskyddsområdet till högst 300 meter från strandlinjen inte ska avse en insjö eller sträcka av ett

vattendrag vid vilken strandskydd gäller till följd av ett beslut enligt 13 a § andra stycket eller 13 b § andra stycket.

Strandskyddet vid små och anlagda vattenförekomster

Enligt hittillsvarande ordning omfattas små insjöar och smala vattendrag av det generella strandskyddet. Länsstyrelsen har dock i det enskilda fallet möjlighet att upphäva strandskyddet vid en liten sjö eller ett smalt vattendrag, om områdets betydelse för att tillgodose strandskyddets syften är liten.

Lagförslaget innebär att strandskydd inte ska gälla vid insjöar vars vattenyta vid normalt medelvattenstånd är högst 1 hektar eller vid sträckor av vattendrag vars bredd vid normalt medelvattenstånd är högst 2 meter. Regeringen anser att ett generellt strandskydd vid små vatten inte behövs för att uppnå ett ändamålsenligt skydd för dessa vatten och att ett generellt strandskydd, även om det ges en mer begränsad omfattning, i många fall skulle innebära en omotiverad inskränkning i den enskildes rätt att fritt förfoga över sin fastighet. Vid små vatten bör enligt regeringen strandskydd i stället gälla endast efter en bedömning i det enskilda fallet.

Lagförslaget innebär vidare att strandskydd inte ska gälla vid insjöar och vattendrag som har skapats genom en fysisk åtgärd i de fall åtgärden påbörjats i någorlunda modern tid. Regeringen anser att tiden för det generella strandskyddets införande, dvs. den 30 juni 1975, är en väl avvägd avgränsning i tiden.

Regeringen framhåller att lagändringarna minskar omotiverade skillnader mellan länen eftersom den nya regleringen innebär att generellt strandskydd inte kommer att gälla vid små sjöar och smala vattendrag i något län. Äldre beslut om att generellt undanta vissa vatten från strandskydd kommer att fortsätta att gälla.

Regeringen framhåller vidare att lagändringen bidrar till att stärka acceptansen för strandskydd vid anlagda insjöar och vattendrag genom att reglerna blir tydligare. Strandskyddsreglerna blir då inte heller hämmande för en markägares vilja att anlägga vatten på sin fastighet. För enskilda som överväger att anlägga ett vatten är det viktigt att det inte råder osäkerhet om huruvida strandskydd senare kan komma att införas vid vattnet. En möjlighet att besluta att strandskydd ska gälla vid anlagda vatten skulle kunna verka avhållande på anläggandet av nya vatten. Mot den bakgrunden, och den begränsade betydelse som nyanlagda vatten normalt får anses ha för strandskyddets syften, bör det inte finnas någon möjlighet för länsstyrelsen att i enskilda fall besluta att strandskydd ska gälla vid insjöar och vattendrag som anlagts efter den 30 juni 1975. Om insjöar och vattendrag som anlagts efter denna tidpunkt hyser stora naturvärden bedöms det tillräckligt att det finns möjlighet att skydda området på annat sätt, t.ex. som naturreservat eller biotopskyddsområde.

Regleringen av fri passage

Enligt reglerna om fri passage i hittillsvarande 7 kap. 18 f § miljöbalken ska beslut om att upphäva strandskyddet inte gälla det område som behövs för att mellan strandlinjen och byggnaderna eller anläggningarna säkerställa fri passage för allmänheten och bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet. Denna begränsning gäller dock inte om en sådan användning av området närmast strandlinjen är omöjlig med hänsyn till de planerade byggnadernas eller anläggningarnas funktion.

I propositionen föreslås att små insjöar och smala vattendrag samt vatten som anlagts efter införandet av det generella strandskyddet inte ska omfattas av det generella strandskyddet. En konsekvens av att strandskydd inte gäller vid sådana mindre vattenförekomster är att fri passage inte säkerställs.

Regeringen lämnar även förslag om utökade möjligheter att upphäva strandskyddet för vissa vattendragssträckor i de fall en sådan sträcka angränsar till en annan vattendragssträcka som är 2 meter bred eller smalare. För att den nya upphävandemöjligheten ska vara tillämplig krävs att den vattendragssträcka vid vilken strandskyddet ska upphävas angränsar till en eller flera sträckor där strandskydd inte gäller. Möjligheten att upphäva strandskydd vid angränsande sträckor syftar till att kunna skapa sammanhängande vattendragssträckor utan strandskydd inom en fastighet. Därför bör hela det strandskyddsområde som gäller till följd av en sådan angränsande vattendragssträcka kunna upphävas, förutsatt att det även är förenligt med intresset av att bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet. Kravet på att vid upphävande av strandskydd undanta det område som behövs för säkerställande av fri passage i hittillsvarande 7 kap. 18 f § miljöbalken bör följaktligen inte gälla vid tillämpning av den föreslagna upphävandemöjligheten. Det innebär att länsstyrelsen vid sådana beslut om upphävande inte behöver undanta ett område för fri passage, men får göra det om området är av särskild betydelse för att säkerställa strandskyddets syften.

Motionerna

Strandskyddets syfte och omfång

När det gäller strandskyddets omfång anför det i kommittémotion 2024/25:1371 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 30 att normalt avstånd för strandskydd ska vara 30–50 meter och i undantagsfall maximalt 100 meter. Motionärerna bedömer att ett sådant omfång tillsammans med allemansrätten och övriga skyddsformer bör ge tillräckligt skydd för vilt på land och i vatten samt medge tillgång till stränderna även för andra människor.

I partimotion 2024/25:3037 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 120 framhålls att ett starkt strandskydd är nödvändigt för människors tillgång till stränder och en bevarad och stärkt allemansrätt samt för att skydda strandzonens känsliga djur- och växtliv. För att värna kustzonens känsliga naturvärden, stärka klimatanpassningsförmågan och värna allemansrätten, anser

Miljöpartiet att det är av yttersta vikt att strandskyddet inte försvagas utan i stället stärks.

I samma motion yrkande 117 föreslås att strandskyddets syfte i 7 kap. 13 § 2 miljöbalken ska förtydligas så att det framgår att bevarande av goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten också innebär att uppnå och bibehålla god miljöstatus enligt havsmiljöförordningen (2010:1341) och god ekologisk och kemisk status enligt vattenförvaltningsförordningen (2004:660). Motionärerna tillägger i yrkande 118 att Naturvårdsverket och Boverket bör komplettera sina vägledningar om strandskyddet i enlighet med den förtydligade syftesbestämmelse som föreslås.

Strandskyddet vid små och anlagda vattenförekomster

I kommittémotion 2024/25:1371 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 32 anför vikten av att anlagda vatten- och våtmarker, sjöar under 1 hektar och rinnande vattendrag smalare än 2 meter undantas från strandskyddsreglerna i enlighet med strandskyddsutredningens förslag.

På liknande sätt anför det i kommittémotion 2024/25:2950 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 5 att regeringen bör bryta ut de förslag ur strandskyddspropositionen som det råder enighet om och återkomma till riksdagen; detta gäller strandskyddet vid anlagda och mindre vattenförekomster. Enligt yrkande 6 ska regeringen avlägsna strandskyddet vid bevattningsdammar och våtmarker, och enligt yrkande 7 ska regeringen även begränsa eller avlägsna strandskyddet vid små sjöar och vattendrag.

I kommittémotion 2024/25:3350 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 2 framhålls betydelsen av att nuvarande undantag och befrielser från strandskyddet bevaras. Motionärerna välkomnar lättnaderna när det gäller små vattenförekomster men påpekar samtidigt att det finns områden där det tillåts större lättnader än vad regeringen föreslår. Det är enligt motionärerna viktigt att propositionen inte medför att strandskyddet de facto blir striktare i sådana områden.

I kommittémotion 2024/25:3348 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 2 anför att regeringen ska meddela föreskrifter om att strandskydd inte ska gälla vid vatten som anläggs eller restaurerats. Enligt motionärerna finns det skäl att anpassa strandskyddsreglerna för att gynna viljan att anlägga eller återställa våtmarker och övriga vatten. Om den anlagda våtmarken har stor betydelse för t.ex. friluftslivet eller om den har stora naturvärden anser motionärerna att det dock finns skäl att strandskydd bevaras även för en våtmark som är anlagd. Under vilka förutsättningar anlagda våtmarker ska undantas från strandskyddet bör preciseras närmare i förordning.

Enligt kommittémotion 2024/25:3351 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 2 i denna del bör regelverket möjliggöra utökade och förtydligade dispensregler för exempelvis anlagda vatten. Motionärerna ser ett tydligt behov av att strandskyddsreglerna uppdateras, men att dra en skarp gräns för anlagda vatten vid ett visst årtal utan att ta hänsyn till miljöstatusen är inte

lösningen. Motionärerna vill att regeringen i stället begär in ytterligare beredningsunderlag för att möjliggöra utökade och förtydligade dispensregler för anlagda vatten.

Regleringen av fri passage

I kommittémotion 2024/25:3349 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) anfördes att regeringen behöver återkommer med förslag som reglerar fri passage och säkerställer att allmänheten även i fortsättningen har tillgång till våra gemensamma stränder. Allemansrätten garanterar att alla kan bada, vandra och njuta av naturen. Enligt motionärerna ska stränderna vara tillgängliga för alla i samhället och inte bara för några få. Motionärerna beklagar att regeringens lagförslag inte garanterar fri passage.

Även enligt kommittémotion 2024/25:1371 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 31 är det viktigt att bibehålla rätten till fri passage längs stränder vid tomter som avstyckas. Nuvarande regler om rätt till fri passage längs stränder är viktigare än avståndet mellan bebyggelse och vatten.

Kompletterande uppgifter

Strandskyddet vid små och anlagda vattenförekomster

Den 1 juli 1975 infördes generellt strandskydd om 100 meter från strandlinjen vid normalt medelvattenstånd vid alla sjöar och vattendrag. Områden som ingår i en fastställd generalplan, stadsplan eller byggnadsplan undantas dock från det generella strandskyddet. Samtidigt fick länsstyrelserna möjlighet att förordna om att områden som uppenbarligen saknar betydelse för strandskyddets syfte undantas från strandskydd.

I betänkandet Tillgängliga stränder – ett mer differentierat strandskydd (SOU 2020:78) redovisas att 11 av 21 länsstyrelser har beslutat att undanta områden från strandskyddet. Undantagsbesluten är uppbyggda på olika sätt i de 11 länen och är en pusselbit för att förstå hur strandskyddsreglerna tillämpas och var strandskydd gäller i dag. Sammanfattningsvis är strandskyddet upphävt för de flesta små sjöar och vattendrag i de 11 län som har undantagit områden från strandskydd. Såväl högexploaterade som lågexploaterade län tillämpar dessa undantag.

Som redovisas ovan understryker regeringen i propositionen att undantagsmöjligheten inte berörs i lagförslaget; äldre beslut om att generellt undanta vissa vatten från strandskydd kommer fortfarande att gälla (prop. 2024/25:102 s. 24).

Som svar på fråga 2024/25:818 anförde statsrådet Romina Pourmokhtari den 26 februari 2025 bl.a. följande:

Regeringen genomför nu en liberalisering av strandskyddet. Regeringen föreslår därför bl.a. att strandskyddet ska avskaffas vid små sjöar och vattendrag, men har även presenterat flera andra förslag som sammantaget kommer att leda till att fler kan leva och verka nära naturen i hela vårt avlånga land.

— — —

Det är angeläget att förhindra byggnation på platser med hög risk för översvämning, men strandskyddet har andra syften och det är inte genom strandskyddsbestämmelserna som vi bäst stärker Sveriges klimatberedskap. Bestämmelserna i plan- och bygglagen har stor betydelse och kommunerna har en viktig roll i och med sitt planmonopol och genom sitt arbete med översiktsplaner och detaljplaner.

Jag konstaterar att regeringens förslag om att insjöar och vattendrag som har anlagts efter den 30 juni 1975 inte ska omfattas av strandskydd innebär att det bör bli mer attraktivt att anlägga vatten, inklusive våtmarker, i landskapet. Eftersom våtmarker är viktiga för landskapets vattenhållande förmåga bör detta förslag kunna bidra till minskade risker för översvämningar.

Utskottets ställningstagande

Strandskyddets syfte och omfattning

Grundtanken med strandskyddet är att säkerställa att strandområden inte exploateras på ett sätt som äventyrar förutsättningarna för dels allemansrättslig tillgänglighet, dels bevarande av goda livsvillkor för djur- och växtlivet. Utskottet anser att gällande rätt på ett ändamålsenligt sätt tillgodoser dessa båda syften och ser ingen anledning att förorda något tillägg i denna del. Utskottet anser vidare att strandskyddets omfattning och möjligheterna att utvidga strandskyddsområdet är väl avvägt utifrån dessa syften. Därmed avstyrker utskottet motionerna 2024/25:1371 (SD) yrkande 30 och 2024/25:3037 (MP) yrkandena 117, 118 och 120.

Strandskyddet vid små och anlagda vattenförekomster

Det finns ett brett stöd i utskottet för att strandskyddets omfattning inte ska vara större än vad som är motiverat utifrån strandskyddets syften. Därför föreslår regeringen i propositionen att strandskydd inte längre ska gälla vid små och anlagda vatten. Utskottet noterar att strandskydd dock får införas för områden vid små vatten som har särskild betydelse för strandskyddets syften. Utskottet noterar också att länsstyrelsernas tidigare förordnandebeslut om upphävande av strandskyddet gäller fortsättningsvis. Således konstaterar utskottet att de förslag som presenteras i motionerna 2024/25:1371 (SD) yrkande 32 och 2024/25:2950 (C) yrkandena 5–7 redan är tillgodosedda. Motionsyrkandena avstyrks.

När det gäller anlagda vatten vill utskottet påpeka att hittillsvarande reglering medfört en otydlighet huruvida strandskydd ska gälla vid sådana vattenförekomster, vilket har lett till att strandskyddsreglerna tillämpats olika i olika delar av landet. Detta har i sin tur medfört att regelverket riskerar att framstå som svårbegripligt. En markägares vilja att anlägga t.ex. en våtmark på sin fastighet kan dessutom hämmas om strandskydd kan komma införas i ett senare skede.

Mot denna bakgrund ser utskottet goda skäl för att inte göra det möjligt för länsstyrelsen att i enskilda fall besluta att strandskydd ska gälla vid vatten som anlagts i modern tid. Utskottet kan också konstatera att i de fall där anlagda insjöar och vattendrag hyser stora naturvärden så är det möjligt att skydda området på annat sätt, t.ex. som naturreservat eller biotopskyddsområde. Utskottet avstyrker därmed även motionerna 2024/25:3348 (V) yrkande 2 och 2024/25:3351 (MP) yrkande 2 i denna del.

Regleringen av fri passage

Utskottet vill inledningsvis påminna om att kravet på fri passage aktualiseras vid ett upphävande av eller dispens från strandskyddet. Regeringens lagförslag innebär att små och anlagda vatten inte längre ska omfattas av det generella strandskyddet. En konsekvens av att strandskydd inte gäller vid sådana mindre vattenförekomster är att fri passage inte säkerställs.

Regeringens lagförslag innebär också att det blir möjligt att upphäva strandskyddet för vissa vattendragssträckor som angränsar till ett mindre vattendrag där strandskydd inte gäller, förutsatt att det även är förenligt med intresset av att bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet. Hittillsvarande krav om att vid upphävande av strandskydd undanta det område som behövs för säkerställande av fri passage ska inte gälla. Det innebär att länsstyrelsen vid sådana beslut om upphävande inte behöver undanta ett område för fri passage, men får göra det om området är av särskild betydelse för att säkerställa strandskyddets syften. Utskottet vill i detta sammanhang påminna om syftet att skapa sammanhängande vattendragssträckor utan strandskydd inom en och samma fastighet.

Till följd av att utskottet ställer sig bakom regeringens lagförslag anser utskottet att motionerna 2024/25:1371 (SD) yrkande 31 och 2024/25:3349 (S) bör avstyrkas.

Ytterligare reformering av strandskyddet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om ett mer differentierat strandskydd, förändringar i strandskyddet i LIS-områden, strandskyddet och vattenbrukets villkor samt regeringens pågående arbete med en ny utredning om ytterligare reformering av regelverket.

Jämför reservation 7 (S), 8 (C), 9 (V), 10 (C), 11 (C), 12 (MP) och 13 (C).

Propositionen

Regeringen påminner om riksdagens tillkännagivande om att strandskyddet bör göras mer ändamålsenligt i hela landet för att förbättra förutsättningarna

för byggande, boende och näringsverksamhet i strandlägen (bet. 2014/15:MJU12 punkt 23, rskr. 2014/15:182). Riksdagen har även uppmanat regeringen att återkomma med förslag om ett förändrat och mer flexibelt regelverk för att underlätta byggande i strandnära lägen, och därmed förbättra förutsättningarna för boende, jordbruksnäringarnas utveckling, verksamheter i skärgården och annan näringsverksamhet (bet. 2017/18:NU19 punkt 15, rskr. 2017/18:359). Regeringen anser att dessa tillkännagivanden tillgodoses genom förslagen i propositionen och att tillkännagivandena därmed är slutbehandlade.

Regeringen framhåller vidare att riksdagen även har tillkännagett behovet av ytterligare åtgärder för att reformera strandskyddet (bet. 2016/17:MJU9 punkt 5, rskr. 2016/17:180). Utskottet framhöll följande (s. 23):

Den reform av strandskyddet som gjordes under alliansregeringen, och som syftade till att skapa en mer flexibel tillämpning av reglerna, har inte fått tillräckligt genomslag. Utskottet kan konstatera att vissa förändringar har skett i riktning mot en mindre strikt tillämpning, men strandskyddet hindrar fortfarande kommuner från att skapa attraktiva boendemiljöer på landsbygden. Behov av bostäder, utveckling, jobb och verksamheter måste ges en större roll i bedömningar av begränsningar i strandskyddet. Det ska vara möjligt att bygga och bedriva verksamhet strandnära och att peka ut fler geografiska områden som s.k. LIS-områden (landsbygdsutveckling i strandnära lägen). Fler undantag från strandskyddsbestämmelserna bör möjliggöras i syfte att kunna skapa såväl mer socialt blandade bostadsområden som fler attraktiva bostadsområden i glesbygdskommuner. Fler undantag från strandskyddsreglerna bör också bli möjliga för att öka bostadsbyggandet där behoven är särskilt stora. Strandskyddet bör därför decentraliseras och kommunerna bör ges ökat inflytande när det ska bestämmas vilka strandområden som ska bevaras och vilka som kan bebyggas. Ett strikt strandskydd ska dock fortfarande tillämpas i områden där exploateringstrycket bedöms som mycket högt. Detsamma gäller i situationer när det finns synnerliga skäl. Även om strandskyddet således i viss utsträckning har förändrats på det sätt som reformen syftade till bör ytterligare steg tas för att förändra strandskyddslagstiftningen i den riktning som utskottet nu har beskrivit. Detta bör ges regeringen tillkänna.

Regeringen anser att propositionen tillgodoser tillkännagivandet i fråga om vad utskottet anför om att det ska vara möjligt att bygga och bedriva verksamhet i strandnära läge och att fler undantag från strandskyddsbestämmelserna bör möjliggöras i syfte att kunna skapa såväl mer socialt blandade bostadsområden som fler attraktiva bostadsområden i glesbygdskommuner.

Dock anser regeringen att tillkännagivandet inte är slutbehandlat; regeringen avser därför att tillsätta en utredning i syfte att ytterligare reformera strandskyddet. Utredningen ska ha i uppdrag att bl.a. lämna förslag som syftar till att ytterligare reformera strandskyddet med inriktningen att öka möjligheterna för bebyggelse nära stränder och ge kommunerna en större roll i frågor som rör strandskyddet.

Riksdagen har även tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om en översyn av det regelverk som reglerar vattenbruk för att underlätta långsiktiga utvecklingsmöjligheter för det svenska vattenbruket (bet. 2017/18:MJU13 punkt 2, rskr. 2017/18:182). Regeringen anser att lagförslaget

om att utöka och förtydliga det generella undantaget från strandskyddet för de areella näringarna tillgodose detta tillkännagivande i fråga om vad utskottet anför om att strandskyddsreglerna behöver göras mer tillåtande. Regeringen anser att tillkännagivandet inte är slutbehandlat.

Motionerna

Ett differentierat strandskyddsregelverk med ökat kommunalt och lokalt inflytande

I ett antal motionsyrkanden föreslås en differentiering av strandskyddet i syfte att åstadkomma ett mer differentierat regelverk med hänsyn till bl.a. befolkningstäthet och exploateringsstryck. I kommittémotion 2024/25:3109 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 73 framhålls behovet av att diversifiera strandskyddet för att främja landsbygdsutvecklingen och samtidigt värna naturen och allemansrätten. Strandskyddet spelar en viktig roll för att säkra allemansrätten längs stränder och bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet, både på land och i vatten. Inte desto mindre behöver strandskyddet reformeras för att bli mer anpassat, flexibelt och ändamålsenligt så att möjligheten till utveckling ökar även på landsbygden.

I kommittémotion 2024/25:1454 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 11 föreslås att strandskyddsreglerna reformeras så att de tar större hänsyn till det lokala inflytandet över var det ska vara tillåtet att bygga strandnära samt syfta till mer strandnära byggnation. Det finns enligt motionärerna goda förutsättningar att göra det mer attraktivt att bo i glesbygdskommuner och stimulera till inflyttning om lättnader görs i nuvarande regelverk. Även i kommittémotion 2024/25:1371 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 33 i denna del förespråkas en överflyttning av ansvaret för strandskyddet till kommunerna. Motionärerna vill även se en begränsning av länsstyrelsernas möjlighet att överpröva utfärdade kommunala beslut om strandskydd. Möjligheten till boende eller fritidshus till rimligt pris i attraktiva lägen skulle kunna vara en viktig konkurrensfördel och hjälpa landsbygden att utvecklas. Motionärerna vill dessutom se en begränsning av utökat strandskydd utanför storstadsområdena.

Även enligt partimotion 2024/25:2955 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 20 bör det genomföras kraftfulla lättnader i strandskyddet för att ge möjlighet till utveckling av boende och näringsverksamhet. Det anför även i kommittémotion 2024/25:2950 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 4 att regeringen behöver påskynda arbetet med reformering av strandskyddet så att hela Sverige ska kunna växa och utvecklas. Ett stelbent strandskydd försvårar för landsbygdsföretag att utveckla sin verksamhet och för kommuner som vill stärka sin attraktivitet. Motionärerna tillägger i yrkande 8 i denna del att strandskyddet behöver göras om i grunden genom att det avskaffas och ersätts med stärkt lokal makt för kommunerna att peka ut särskilt skyddsvärda områden där begränsningar för byggande bör gälla. Ett avskaffat generellt strandskydd har också effekten att kommunerna återtar makt och inflytande

från länsstyrelserna att besluta i frågor som rör lokal exploatering och utveckling. I förlängningen är det ett sätt att stärka invånares och närboendes inflytande och medbestämmande i vad som väsentligen är lokala frågor.

Behovet av ett mer differentierat strandskydd framförs även i de enskilda motionerna 2024/25:200 av Kjell-Arne Ottosson (KD), 2024/25:615 av Gudrun Brunegård (KD), 2024/25:1018 av Kerstin Lundgren (C), 2024/25:1061 av Christofer Bergenblock och Anders Karlsson (båda C), 2024/25:1675 av Ludvig Ceimertz (M) yrkande 2, 2024/25:2039 av Kjell Jansson (M), 2024/25:2207 av Lars Isacson m.fl. (S), 2024/25:2397 av Viktor Wärnick (M), 2024/25:2415 av Oliver Rosengren m.fl. (M), 2024/25:2674 av Ann-Sofie Lifvenhage (M), 2024/25:2831 av Sten Bergheden (M) yrkande 1, 2024/25:2858 av Ann-Sofie Lifvenhage (M), 2024/25:2986 av Markus Wiechel och Victoria Tiblom (båda SD), 2024/25:3122 av Eric Westroth (SD) och 2024/25:3143 av Josefin Malmqvist (M).

Förslag om att ge kommunerna större befogenheter att självständigt peka ut områden som ska omfattas av strandskyddet presenteras även i de enskilda motionerna 2024/25:46 av Martina Johansson (C) yrkande 1, 2024/25:1675 av Ludvig Ceimertz (M) yrkande 1, 2024/25:2831 av Sten Bergheden (M) yrkande 2 och 2024/25:2978 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 7.

Lättnader i strandskyddet i LIS-områden

När det gäller områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen, s.k. LIS-områden, bör regeringen enligt kommittémotion 2024/25:1371 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 33 i denna del vidta åtgärder för att förändra regelverket som reglerar strandskyddet i sådana områden.

Enligt kommittémotion 2024/25:3348 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 3 bör regeringen återkomma med förslag på reformering av åtgärder inom ramen för LIS-systemet. Syftet ska vara att ge utökade möjligheter för byggande av bostadshus vid dispensprövning av strandskyddet. Dispens ska då kunna ges för enstaka en- eller tvåbostadshus inom ett LIS-område om det inte är i anslutning till ett befintligt bostadshus. Genom LIS-systemet värnas den kollektiva nyttan av långsiktiga åtgärder för landsbygden.

Enligt kommittémotion 2024/25:3350 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 1 bör regeringen snarast införa strandnära utvecklingsområden. Motionärerna beklagar att propositionen inte innefattar förslag om att låta kommuner utse s.k. strandnära utvecklingsområden, vilket föreslogs i den tidigare strandskyddspropositionen (prop. 2021/22:168). Ett sådant system skulle ge kommuner möjlighet att upphäva strandskyddet helt inom valda områden, vilket skulle skapat möjligheter för bl.a. lokal utveckling och fler bostäder.

Även enligt kommittémotion 2024/25:2950 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 8 i denna del bör det införas ett nytt begrepp i regelverket – strandnära utvecklingsområden – som ersätter LIS-områden, och det bör bli möjligt för kommunerna att i sina översiktsplaner peka ut strandnära utvecklingsområden och i dessa kunna tillämpa nya och generösa skäl för dispens. Områdena bör

kunna vara hur stora som helst men ska ha god tillgång till obebyggd mark och inte vara av särskild betydelse för något av strandskyddets syften, som att bevara skyddsvärda miljöer.

Strandskydd och vattenbrukets villkor

Enligt kommittémotion 2024/25:2486 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 20 ska alla former av vattenbruk undantas från strandskyddsreglerna. Hittillsvarande strandskyddslagstiftning är enligt motionärerna ett exempel på hur regler motarbetar svenskt vattenbruk.

I kommittémotion 2024/25:3351 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 2 i denna del framhålls betydelsen av strandskyddsregler som underlättar för vattenbruket utan att miljöskyddet försvagas. Motionärerna anser att regeringens förslag när det gäller vattenbruket inte är rätt väg att gå; lagförslaget, tillsammans med de ytterligare lättnader som regeringen aviserat, kommer att vara förödande för såväl ekosystemen som friluftslivet.

Ny utredning om ytterligare reformering av strandskyddet

Enligt kommittémotion 2024/25:1383 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 22 behöver det tillsättas en ny utredning för ett strandskydd anpassat efter regionala och lokala förutsättningar. Utredningens målsättning ska vara att öka möjligheterna till markanvändning och byggande nära vatten genom förutsägbara regler.

Även i kommittémotion 2024/25:3350 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 3 begärs att regeringen omgående tillsätter en ny utredning för att ta fram förslag på ytterligare liberalisering av strandskyddet. Motionärerna noterar regeringens utfästelse om att tillsätta en ny utredning som ska se över strandskyddet. Motionärerna vill se ett avskaffande av det generella strandskyddet och välkomnar en ny utredning om den kan leverera åtgärder i den riktningen.

Kompletterande uppgifter och tidigare beredning

Slutredovisade tillkännagivanden om strandskydd

Utskottet har i yttrande 2024/25: MJU9y Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2024 framfört sin syn på de tillkännagivanden som regeringen redovisar i propositionen som slutbehandlade.

Lättnader i strandskyddet i LIS-områden

Sedan 2010 kan kommunerna i sin översiktsplan peka ut områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen, s.k. LIS-områden. Inom ett utpekad LIS-område kan det särskilda skälet för landsbygdsutveckling enligt hittillsvarande 7 kap. 18 d miljöbalken användas vid prövning av upphävande av strandskydd i en detaljplan eller dispens från strandskyddet.

Som särskilt skäl inom ett LIS-område får man beakta om ett strandnära läge för en byggnad, verksamhet, anläggning eller åtgärd bidrar till utvecklingen av landsbygden. Om prövningen gäller en dispens för att uppföra enstaka en- eller tvåbostadshus med tillhörande komplementbyggnader och andra åtgärder får man i stället beakta om huset eller husen avses att uppföras i anslutning till ett befintligt bostadshus.

Enstaka en- eller tvåbostadshus inom ett LIS-område ska uppföras i anslutning till befintlig bebyggelse (hittillsvarande 7 kap. 18 d § miljöbalken). Dispens för enstaka bostadshus får inte motiveras med att det bidrar till landsbygdsutveckling, även om det skulle vara möjligt. För enstaka nya bostadshus är det en fördel om det långsiktigt kan skapas förutsättningar för en samlad bebyggelse, bl.a. med hänsyn till möjligheterna att tillgodose behovet av samhällsservice av olika slag.

I samband med detaljplanläggning är det möjligt att pröva lämpligheten av att lokalisera ny bebyggelse som innehåller bostäder också till andra delar av de områden som pekats ut som LIS-områden, dvs. utan att bostäderna behöver uppföras i anslutning till befintlig bostadsbebyggelse. För åtgärder på en tomt inom ett LIS-område som redan har en huvudbyggnad tillämpas de vanliga särskilda skälen i hittillsvarande 7 kap. 18 c § (prop. 2008/09:119 s. 108).

I betänkandet Tillgängliga stränder – ett mer differentierat strandskydd (SOU 2020:78) framhölls att utvärderingar av LIS-bestämmelserna visar att systemet inte är tillräckligt effektivt och att det finns problem som påverkar effektiviteten i alla delar av systemet liksom bestämmelsernas ändamålsenlighet, och utredningen lämnade ett antal förslag om ett förändrat system med LIS-områden. Mot denna bakgrund föreslog den dåvarande regeringen i proposition 2021/22:168 En ökad differentiering av strandskyddet bl.a. att systemet ska ersättas av s.k. strandnära utvecklingsområden; områden som har bl.a. god tillgång till obebyggt strandskyddat område, som har ett lågt bebyggelsetrycket, och som inte är av särskild betydelse för något av strandskyddets syften. Strandnära utvecklingsområden är på så sätt menade att långsiktigt tillgodose strandskyddets syften utan lagbunden begränsning i antal eller storlek. Regeringen föreslog även fler möjligheter till undantag från strandskyddet genom dispens och upphävande i sådana områden. Bland annat skulle det beaktas om upphävandet eller dispensen avser ett enstaka en- eller tvåbostadshus, en komplementbyggnad som hör till ett sådant bostadshus eller en åtgärd som behövs för att byggnaderna ska kunna uppföras eller användas för sitt ändamål.

Riksdagen avslog regeringens lagförslag (prop. 2021/22:168, bet. 2021/22:MJU27, rskr. 2021/22:337).

Civilutskottets yttrande

Civilutskottet konstaterar i sitt yttrande 2024/25:CU5y att den tidigare strandskyddspropositionen (prop. 2021/22:168), inklusive förslaget om strandnära utvecklingsområden, avslogs av riksdagen. Civilutskottet poängterar att

regeringen i den nu aktuella propositionen presenterar förslag som ska göra det lättare att både bygga bostäder och driva företag i strandnära lägen. Civilutskottet anser att det är positivt att det nu blir enklare att bygga på landsbygden i strandnära lägen. Därtill har regeringen för avsikt att tillsätta en utredning som ska lämna ytterligare förslag till reformer som ska öka möjligheterna för bebyggelse nära stränder och ge kommunerna en större roll i frågor som rör strandskyddet.

Mot denna bakgrund ser civilutskottet inte skäl att föreslå något tillkännagivande med anledning av förslagen i motionerna. Civilutskottet anser därför att miljö- och jordbruksutskottet bör avstyrka motion 2024/25:3348 (V) yrkande 3 och motion 2024/25:3350 (C) yrkande 1.

I yttrandet finns två avvikande meningar (V, C) och ett särskilt yttrande (MP).

Strandskydd och vattenbrukets villkor

Vattenbrukets förutsättningar har varit föremål för parallella utredningar och lagförslag. Utöver lagförslagen i den aktuella propositionen, dvs. om att vattenbruk ska undantas från dels strandskyddet, dels bygglovskrav för ekonomibyggnader, beslutade regeringen den 13 mars 2025 om proposition 2024/25:136 Förbättrade förutsättningar för ett hållbart vattenbruk. I den propositionen föreslår regeringen regelförenklingar för vattenbruket för att därigenom främja tillväxten av ett hållbart vattenbruk i Sverige. Regeringen föreslår ändringar i fiskelagen (1993:787) som innebär att kravet på odlings-tillstånd tas bort. Ett vattenbruks påverkan på den omgivande miljön bör i stället enbart beaktas inom ramen för miljölagstiftningen. I propositionen föreslås också ändringar i miljöbalken så att allt vattenbruk undantas från kravet på tillstånd för vattenverksamhet. Förslagen syftar dels till att undvika dubbelprövning av vattenbruksverksamheter, dels till en mer enhetlig prövning av vattenbruket oavsett vilken organism som odlas eller föds upp. Regeringen bedömer att propositionens förslag tillsammans med förslagen om att vattenbruk ska undantas från dels strandskyddet, dels bygglovskrav för ekonomibyggnader medför betydande regelförenklingar för vattenbruket. Förslagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2026. Riksdagen behandlar ärendet under våren 2025.

Ny utredning om ytterligare reformering av strandskyddet

Enligt uppgift från Regeringskansliet avser regeringen att under våren 2025 presentera ytterligare åtgärder för att göra strandskyddet mer ändamålsenligt. Nästa steg i reformeringen av strandskyddet är den planerade strandskyddsutredningen. Beredning av direktivet pågår för närvarande inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Ett differentierat strandskyddsregelverk med ökat kommunalt och lokalt inflytande

Utskottet kan konstatera att det i riksdagen finns ett starkt stöd för ett mer ändamålsenligt, differentierat och lokalt anpassat strandskyddsregelverk. Utskottet anser att regeringen är mycket tydlig med sin föresats om att åstadkomma en sådan utveckling av regelverket. Med hänvisning till dels det lagförslag som utskottet ställer sig bakom i detta ärende, dels den aviserade utredningen om ytterligare lättnader, anser utskottet att inget av motionsförslagen om ett mer differentierat regelverk bör motivera någon åtgärd från riksdagens sida.

Således avstyrker utskottet motionerna 2024/25:46 (C) yrkande 1, 2024/25:200 (KD), 2024/25:615 (KD), 2024/25:1018 (C), 2024/25:1061 (C), 2024/25:1454 (SD) yrkande 11, 2024/25:1675 (M) yrkandena 1 och 2, 2024/25:2039 (M), 2024/25:2207 (S), 2024/25:2397 (M), 2024/25:2415 (M), 2024/25:2674 (M), 2024/25:2831 (M) yrkandena 1 och 2, 2024/25:2858 (M), 2024/25:2950 (C) yrkandena 4 och 8 i denna del, 2024/25:2955 (C) yrkande 20, 2024/25:2978 (SD) yrkande 7, 2024/25:2986 (SD), 2024/25:3109 (S) yrkande 73, 2024/25:3122 (SD) och 2024/25:3143 (M).

Lättnader i strandskyddet i LIS-områden

När det gäller motionsförslagen om olika former av regellättnader i LIS-områden vill utskottet lyfta fram det resonemang som civilutskottet för i sitt yttrande 2024/25:CU5y. I yttrandet konstaterar civilutskottet att den tidigare strandskyddspropositionen, inklusive förslaget om strandnära utvecklingsområden, avslogs av riksdagen. Civilutskottet poängterar att regeringen i den nu aktuella propositionen presenterar förslag som ska göra det lättare att både bygga bostäder och driva företag i strandnära lägen. Civilutskottet anser att det är positivt att det nu blir enklare att bygga på landsbygden i strandnära lägen. Därtill har regeringen för avsikt att tillsätta en utredning som ska lämna ytterligare förslag till reformer som ska öka möjligheterna för bebyggelse nära stränder och ge kommunerna en större roll i frågor som rör strandskyddet. Mot denna bakgrund ser civilutskottet inget skäl för ett tillkännagivande i frågan.

Utskottet ansluter sig till civilutskottets bedömning och avstyrker motionerna 2024/25:1371 (SD) yrkande 33, 2024/25:2950 (C) yrkande 8 i denna del, 2024/25:3348 (V) yrkande 3 och 2024/25:3350 (C) yrkande 1.

Strandskydd och vattenbrukets villkor

Utskottet påminner om att vattenbrukets villkor har varit föremål för parallella utredningar och lagförslag. Utöver lagförslagen i förevarande proposition, dvs. om att vattenbruk ska undantas från dels strandskyddet, dels bygglovskrav för ekonomibyggnader, ska riksdagen under våren 2025 ta ställning till ett ytterligare lagförslag med bäring på vattenbrukets förutsättningar. I proposition

2024/25:136 Förbättrade förutsättningar för ett hållbart vattenbruk föreslår regeringen bl.a. att kravet på odlingstillstånd tas bort och att allt vattenbruk undantas från kravet på tillstånd för vattenverksamhet. Förslagen syftar dels till att undvika dubbelprövning av vattenbruksverksamheter, dels till en mer enhetlig prövning av vattenbruket oavsett vilken organism som odlas eller föds upp.

Utan att föregripa riksdagens beredning av frågan kan utskottet ändå konstatera att regeringen driver på för en regelutveckling som underlättar tillväxten av ett hållbart vattenbruk i Sverige, vilket är i linje med riksdagens tillkännagivande från våren 2018. Utskottet ser därmed inget skäl att förorda de förslag som väckts i motionerna 2024/25:2486 (C) yrkande 20 och 2024/25:3351 (MP) yrkande 2. Motionsförslagen avstyrks.

Ny utredning om ytterligare reformering av strandskyddet

De lagändringar som utskottet tar ställning till i detta ärende är ett viktigt första steg på vägen mot ett mer ändamålsenligt och differentierat strandskydds-regelverk, vilket är något riksdagen efterfrågat under många års tid. Utskottet ser positivt på att regeringen inom kort avser att tillsätta en utredning om ytterligare regellättnader, och utskottet noterar att det under våren 2025 pågår ett arbete inom Regeringskansliet med att ta fram utredningsdirektiven. I avvaktan på det arbete som pågår ser utskottet inget skäl att förorda de förslag som väckts i motionerna 2024/25:1383 (SD) yrkande 22 och 2024/25:3350 (C) yrkande 3. Motionsyrkandena avstyrks.

Uppföljning och utvärdering av tillsyn m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om uppföljning och utvärdering av dispensgivning samt tillsyn och regional samordning av strandskyddsfrågor.

Jämför reservation 14 (V) och 15 (MP).

Propositionen

I fråga om utvärdering kommer regeringen inom ramen för det fortsatta arbetet med reformeringen av strandskyddet att återkomma till hur lagförslagen kan utvärderas i enlighet med förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar. Dessutom bedöms att förslagen kommer att utvärderas inom ramen för Naturvårdsverkets årliga uppföljningar av dels miljömålen, dels strandskyddet.

När det gäller tillsyn redovisar regeringen att länsstyrelsen har ansvar för tillsyn av strandskyddet i de områden eller för sådana anläggningar, vägar och

järnvägar som omfattas av länsstyrelsens dispensprövning. Vidare är länsstyrelsen tillsynsmyndighet enligt plan- och bygglagen i de fall kommunen avser att upphäva strandskyddet genom bestämmelser i en detaljplan. Länsstyrelsen ska också ge tillsynsvägledning i länet.

Regeringen framhåller att lagförslagen påverkar länsstyrelserna bl.a. i fråga om tillsyn och tillsynsvägledning. Förslagen om små insjöar och smala vattendragssträckor kan antas medföra att arbetsbelastningen i fråga om tillsyn minskar. Behovet av tillsyn och tillsynsvägledning förmodas dock öka något på grund av ändringarna av undantagen från strandskyddet. Initialt kan dock förslagen, trots att de i delar enbart innebär en kodifiering av praxis, leda till ett något ökat behov av tillsyn och tillsynsvägledning. Ökningen bedöms vara temporär och inte mer omfattande än att den som mest motsvarar de resurser som frigörs när antalet ärenden om dispens från och upphävande av strandskydd minskar. Länsstyrelsernas resursbehov bedöms sammantaget vara oförändrat.

Regeringen redovisar vidare att lagförslagen kommer att leda till ett ökat behov av tillsynsvägledning. I frågor som rör tillämpningen av strandskyddsbestämmelserna i miljöbalken har Naturvårdsverket det övergripande tillsynsansvaret. I det ingår att utvärdera och följa upp kommunernas tillsyn av strandskyddet och ge kommunerna stöd för att utveckla tillsynen. Särskilt i ett inledande skede kommer detta att innebära en något ökad arbetsbelastning för Naturvårdsverket. Det kan t.ex. förväntas uppstå ett ökat behov av en förstärkt vägledning om vad som är att betrakta som en liten sjö, ett smalt vattendrag eller en insjö eller ett vattendrag som anlagts efter den 30 juni 1975. Den något ökade arbetsbelastningen bedöms rymmas inom befintliga ekonomiska ramar för Naturvårdsverket.

Även Boverket kan i egenskap av central tillsynsvägledande myndighet inom plan- och byggområdet inledningsvis förväntas få en något högre arbetsbelastning. Den högre arbetsbelastningen följer av ett förväntat ökat behov av förstärkt vägledning om de nya bestämmelserna. Den ökade arbetsbelastningen bedöms rymmas inom befintliga ekonomiska ramar.

Motionerna

Uppföljning och utvärdering av dispensgivning samt tillsyn

Enligt kommittémotion 2024/25:3348 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 4 bör regeringen dels genomföra en översyn för att säkerställa enhetlig tillämpning av dispensgivning utifrån befintliga strandskyddsbestämmelser, dels ta fram förslag på åtgärder för en väl fungerande tillsyn som upptäcker överträdelser av strandskyddet. Motionärerna beklagar att utvärderingar visat att det förekommer avvikelser vid tillämpningen av strandskyddslagstiftningen och att sådana avvikelser varierar kraftigt i landet. Dessutom har utredningen Tillgängliga stränder – ett mer differentierat strandskydd (SOU 2020:78) påtalat att det bedrivs relativt lite strandskyddstillsyn i landet.

I partimotion 2024/25:3037 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 121 framhålls vikten av att öka resurserna till länsstyrelserna för tillsyn och handläggning av strandskyddsärenden.

Regional samordning

Enligt kommittémotion 2024/25:1371 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 34 bör regionerna få en regionalt samordnande roll när det gäller strandskydd. Motionärerna föreslår att regeringen utreder om regionerna, som en del av deras ansvar för regionalt utvecklingsarbete, ska ges en tydlig samordnande roll i kommunernas regionala arbete med strandskydd.

Kompletterande uppgifter och tidigare behandling

Uppföljning och utvärdering av dispensgivning samt tillsyn

När det gäller utvärdering och uppföljning rapporterar Naturvårdsverket årligen sedan 2010 strandskyddsstatistik till regeringen, och sedan 2011 har statistiken varit enhetligt jämförbar. Enligt regleringsbrevet för 2024 ska det av redovisningen bl.a. framgå hur många upphävanden och dispenser samt nekade upphävanden och dispenser som respektive länsstyrelse och kommun har beslutat om under året. Naturvårdsverket ska även redovisa antal kommunala beslut om dispens från eller upphävande av strandskyddet som har överklagats eller som en länsstyrelse har beslutat att överpröva samt kommuners och länsstyrelsernas tillsynsbeslut som överklagats.

Under 2023 beslutade kommunerna om totalt 374 tillsynsbeslut varav 122 överklagades (skr. 2024-04-26). Förelägganden är dock bara en liten del av den faktiska tillsyn som bedrivs eftersom många ärenden avslutas utan behov av föreläggande.

I direktiven till betänkandet Tillgängliga stränder – ett mer differentierat strandskydd (SOU 2020:78) framhölls att en rättvis tillämpning av strandskyddsreglerna och tillsyn av efterlevnaden är viktigt för att skyddet ska uppfattas som legitimt. Utredningen utgick från att det fortfarande finns ett behov av en ändamålsenlig och effektiv statlig tillsyn och kontroll av tillämpningen av förändrade strandskyddsregler. Tillsynen ska värna strandskyddets syften och säkerställa ett differentierat och legitimt strandskydd. Mot denna bakgrund föreslog utredningen att Naturvårdsverket får ökade resurser för tillsynsvägledning och utbildningsinsatser för att skapa bättre förutsättningar för mer och effektivare tillsyn. Enligt utredningen bör regeringen årligen under en femårsperiod avsätta extra medel till Naturvårdsverket för vägledning och utbildning i strandskyddstillsyn. Efter utgången av den perioden bör verket redovisa hur resurserna har använts med en bedömning av vad insatserna har bidragit till.

År 2023 slutredovisade Naturvårdsverket det myndighetsgemensamma uppdraget att främja en mer effektiv och enhetlig tillsyn enligt miljöbalken (KN2023/00988). I rapporten redovisas vilka resultat som uppnåtts samt

förslag och fortsatt arbete, bl.a. en plan för ökad digitalisering samt en plan för fort- och vidareutbildning. Myndigheterna föreslår att kriterier för kompetens införs som en ny bestämmelse i miljötillsynsförordningen. Beredning pågår inom Regeringskansliet.

I maj 2022 fick länsstyrelserna i uppdrag att tillsammans med Naturvårdsverket och Lantmäteriet ta fram och sammanställa ny och befintlig information om var strandskyddet gäller i respektive län. Uppdragets mål var att uppnå en nationellt heltäckande digital redovisning av gällande strandskyddsbestämmelser med definierat informationsansvar och rutiner för uppdatering. Länsstyrelsen i Uppsala län skulle samordna och redovisa arbetet.

Uppdraget innebär bl.a. att

- ta fram och sammanställa underlag om var det generella strandskyddet gäller
- sammanställa uppgifter om utvidgat eller upphävt strandskydd som beslutats genom föreskrifter eller beslut i enskilda fall
- redovisa hur nya beslut som innebär förändringar i strandskyddet löpande kan föras in i underlaget.

Underlaget skulle vara lättillgängligt, aktuellt och kvalitetssäkrat och möjliggöra en effektiv och rättssäker prövning och tillsyn.

Länsstyrelsen i Uppsala län redovisade uppdraget om en digital redovisning av strandskyddade områden i december 2024 (M 2022/01080). Länsstyrelsen redovisar hur beslut över tid har påverkat strandskyddets utbredning. Länsstyrelsens ansats är att dataunderlag som tagits fram ger allmänheten, myndigheter och beslutsfattare en tydligare bild av hur historiska förändringar av lagstiftningen påverkar dagens utbredning av strandskyddet. En förhoppning är att redovisningen också ska gå att använda för att förstå vilka effekter som eventuella kommande förändringar i strandskyddslagstiftningen kan ge.

I budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1 utg.omr. 1 s. 54) påpekar regeringen att länsstyrelserna behöver utforma sin myndighetsutövning på ett sätt som medför effektiva och smidiga processer för enskilda för att på så sätt upprätthålla allmänhetens förtroende, förenkla för företag och främja tillväxt i hela landet. För att motverka omotiverade regionala skillnader och utveckla förutsättningarna för en rättssäker myndighetsutövning samt öka effektiviseringsvinsterna inom verksamheterna behöver länsstyrelserna fortsätta att arbeta för en ökad samverkan sinsemellan. Bland annat bör arbetet med att skapa en mer enhetlig tillsyns- och prövningsverksamhet fortsätta. Den statliga värdegrunden ger förutsättningar för en effektiv och rättssäker statsförvaltning. Regeringen kommer därför även fortsättningsvis följa hur länsstyrelserna utvecklar sitt arbete för en god förvaltningskultur.

För att länsstyrelserna ska fortsätta att bidra till bl.a. en effektiv tillståndsprövning och tillsyn enligt miljöbalken föreslog regeringen en ökning av anslaget 5:1 Länsstyrelserna m.m. med 30 miljoner kronor för 2025. Anslaget beräknas öka med 30 miljoner kronor 2026 och med 95 miljoner kronor 2027.

Riksdagen biföll regeringens förslag till statens budget i denna del (prop. 2024/25:1, bet. 2024/25:KU1, rskr. 2024/25:71–78).

Regional samordning

Länsstyrelsen tillhandahåller underlag för kommunernas övergripande samhälls- och bebyggelseplanering. Enligt lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar ska insatser göras på regional nivå för att skapa en hållbar regional tillväxt och utveckling. Förordningen (2017:583) om regionalt tillväxtarbete anger att regionalt tillväxtarbete ska bedrivas i syfte att uppfylla målen för den regionala tillväxtpolitiken och EU:s sammanhållningspolitik. Regionerna i respektive län ansvarar för att ta fram regionala utvecklingsstrategier (RUS). Regionerna i Stockholm och Skåne berörs dessutom av 7 kap. plan- och bygglagen som anger att de ska ta fram en regionplan. RUS ska vara en samlad strategi för det regionala tillväxtarbetet i ett eller flera län. Den ligger till grund för regionala strukturfondsprogram, territoriella program, regionala tillväxtprogram samt andra relevanta regionala program och insatser. Strategin kan omfatta flera olika områden, t.ex. utveckling av näringslivet, trafik och infrastruktur, miljö och delaktighet. RUS utgör grunden till andra program och strategier på lokal och regional nivå.

Processen med att ta fram en RUS fyller en viktig funktion som forum för att aktualisera och lyfta regionala frågeställningar. Enligt förordningen om regionalt tillväxtarbete ska det regionala tillväxtarbetet samordnas med bl.a. kommunernas översiktsplanering, länsplaner för regional transportinfrastruktur och arbetet med energiomställningen. Den regionala utvecklingsstrategin ses över och uppdateras löpande.

Som redovisas ovan har länsstyrelserna tillsammans med Lantmäteriet och Naturvårdsverket nyligen tagit fram och sammanställt underlag om vilka områden i Sverige som omfattas av strandskydd. Bakgrunden till arbetet är att det inte har funnits någon enkelt åtkomlig och tillförlitlig digital nationell information om var strandskydd gäller i olika delar av landet. Att kunna identifiera vilka områden som omfattas av strandskydd är viktigt såväl för de som arbetar med samhällsplanering och strandskyddsfrågor som för privatpersoner. Syftet är att redovisningen ska bli ett stöd för kommunerna och lantmäterimyndigheter inför beslut och kunna fungera som en vägledning för exploatörer och fastighetsägare i strandnära områden.

Därutöver har Naturvårdsverket och Boverket tagit fram en handledning om strandskyddsregelverket avsedd som en vägledning för länsstyrelser och kommuners arbete med strandskyddet. Syftet är bl.a. att bidra till en bra samordning och likartad tillämpning i handläggningen av strandskyddsfrågor för att därigenom ge verksamhetsutövare och allmänhet en likvärdig prövning oberoende av var i landet de befinner sig.

Utskottets ställningstagande

Uppföljning och utvärdering av dispensgivning samt tillsyn

När det gäller uppföljning och utvärdering av dispensgivning i fråga om strandskydd vill utskottet påminna om att Naturvårdsverket sedan 2010 årligen redovisar strandskyddsstatistik till regeringen. I statistiken ingår bl.a. hur många upphävanden och dispenser samt nekade upphävanden och dispenser som respektive länsstyrelse och kommun har beslutat om under året. Utskottet förutsätter att den föreslagna nya dispensgrunden kommer att ingå i myndighetens uppföljning av strandskyddsbeslut. Utskottet förutsätter också att de ökade medel till länsstyrelserna som riksdagen anvisat för budgetåret 2025 bl.a. används till att skapa en effektiv tillståndsprövning och tillsyn enligt miljöbalken.

Därmed avstyrker utskottet motionerna 2024/25:3037 (MP) yrkande 121 och 2024/25:3348 (V) yrkande 4.

Regional samordning

När det gäller regional samordning i strandskyddsärenden hänvisar utskottet till det nyligen framtagna digitala underlaget om vilka områden i Sverige som omfattas av strandskydd. Underlaget är tänkt att utgöra ett stöd för kommuner och lantmäterimyndigheter inför beslut samt fungera som en vägledning för exploatörer och fastighetsägare i strandnära områden. Utskottet påminner också om Naturvårdsverkets och Boverkets handledning om strandskyddsregelverket som ger länsstyrelser och kommuner vägledning i deras arbete med strandskyddsfrågor. Syftet är bl.a. att bidra till en bra samordning och likartad tillämpning vid handläggningen av sådana ärenden.

Därmed anser utskottet att det förslag som väckts i motion 2024/25:1371 (SD) yrkande 34 i huvudsak redan är tillgodosett. Motionsyrkandet avstyrks.

Reservationer

1. Regeringens lagförslag, punkt 1 (V, MP)

av Emma Nohrén (MP) och Andrea Andersson Tay (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:3348 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 1 och

2024/25:3351 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 1 och

avslår proposition 2024/25:102 punkterna 1–3.

Ställningstagande

Vi anser att riksdagen ska avslå regeringens proposition. Lagförslaget innebär att allmänhetens tillgänglighet till naturen såväl som livsvillkoren för djur- och växtlivet på land och i vatten försämras. Lagförslaget kommer att leda till en ökad exploatering av våra stränder vilket försvagar deras förmåga att skydda mot extremväder och översvämningar.

Vi anser vidare att ett avskaffande av det generella strandskyddet är ett enormt risktagande med framtida generationers tillgång till stränder och för växt- och djurlivet. Strandskyddet är en grundläggande del av Sveriges allmänna naturskydd och att avveckla enorma ytor skyddade områden vore ett steg i helt fel riktning i ett läge när ett starkt naturskydd behövs mer än någonsin. Det generella strandskyddet har tjänat Sverige väl och det finns ett starkt folkligt stöd för strandskyddet. I stället för att avskaffa det generella strandskyddet borde regeringen ha lagt fram förslag som justerar nuvarande regelverk.

Utifrån dessa skäl anser vi att riksdagen bör avslå regeringens lagförslag.

2. Strandskyddets syfte och omfång, punkt 2 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3037 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkandena 117, 118 och 120 samt avslår motion

2024/25:1371 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 30.

Ställningstagande

Ett starkt strandskydd är nödvändigt för människors tillgång till stränder och en bevarad och stärkt allemansrätt samt för att skydda strandzonens känsliga djur- och växtliv. För att värna kustzonens känsliga naturvärden, stärka klimat-anpassningsförmågan och värna allemansrätten, anser Miljöpartiet att det är av yttersta vikt att strandskyddet inte försvagas, utan tvärtom stärks.

Miljöpartiet anser också att strandskyddsreglerna behöver samordnas tydligare med övriga regelverk som har bäring på kustzonen. Mitt parti föreslår därför att strandskyddsreglerna förtydligas genom att en koppling införs till havsmiljöförordningen och vattenförvaltningsförordningen. I likhet med vad Miljömålsberedningen har föreslagit bör strandskyddets syfte enligt 7 kap. 13 § 2 förtydligas så att det framgår att ett bevarande av goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten också innebär att uppnå och bibehålla god miljöstatus enligt havsmiljöförordningen (2010:1341) och god ekologisk och kemisk status enligt vattenförvaltningsförordningen (2004:660). Naturvårdsverket och Boverket bör komplettera sina vägledningar om strandskyddet i enlighet med den förtydligade syftesbestämmelsen.

3. Strandskyddet vid små och anlagda vattenförekomster, punkt 3 (V)

av Andrea Andersson Tay (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3348 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 2 och avslår motionerna

2024/25:1371 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 32,

2024/25:2950 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkandena 5–7,

2024/25:3350 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 2 och

2024/25:3351 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 2 i denna del.

Ställningstagande

Vänsterpartiet delar regeringens uppfattning om att det är viktigt att det inte råder osäkerhet framöver för enskilda som överväger att anlägga ett vatten, om strandskydd senare kan komma att införas vid vattnet. Det kan dock finnas

skäl att strandskydd bevaras även för en våtmark som är anlagd, t.ex. för att den anlagda våtmarken har stor betydelse för friluftslivet eller har stora naturvärden. Det finns samtidigt skäl att anpassa strandskyddsreglerna så att de inte minskar viljan att anlägga eller återställa våtmarker och övriga vatten. Under vilka förutsättningar anlagda våtmarker ska undantas från strandskyddet bör preciseras närmare i förordning. Därför anser jag och mitt parti att regeringen ska meddela föreskrifter om att strandskydd inte ska gälla vid vatten som anläggs eller restaureras.

4. Strandskyddet vid små och anlagda vattenförekoster, punkt 3 (C)

av Stina Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3350 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 2 och avslår motionerna

2024/25:1371 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 32,

2024/25:2950 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkandena 5–7,

2024/25:3348 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 2 och

2024/25:3351 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 2 i denna del.

Ställningstagande

Centerpartiet har länge efterfrågat att regeringen bryter ut de förslag ur strandskyddspropositionen som det råder enighet om och återkommer till riksdagen med lagförslag. Att de allra minsta av sjöar och vattendrag samt anlagda vatten nu befrias från strandskyddet är mycket bra och kommer att förenkla möjligheterna att leva och bo i hela landet. Vidare är de förändringar för de areella näringarna och små förvärvsverksamheter som nu lanseras mycket välkomna och kommer också de från en utredning som Centerpartiet var med och tillsatte 2022.

Jag och mitt parti vill dock understryka att det i dag finns områden där det finns generösare lättnader än de som föreslås i lagförslaget, exempelvis i Värmland där vattendrag upp till 10 meter är strandskyddsbefriade. Det är viktigt att arbetet med att lätta upp strandskyddsregelverket inte upphäver dessa undantag eller helt strandskyddsbefriade områden. Det bör därför förtydligas att dessa ska gälla även fortsättningsvis.

5. Strandskyddet vid små och anlagda vattenförekomster, punkt 3 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3351 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 2 i denna del och avslår motionerna

2024/25:1371 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 32,

2024/25:2950 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkandena 5–7,

2024/25:3348 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 2 och

2024/25:3350 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 2.

Ställningstagande

Det råder bred enighet över partigränserna om att nuvarande strandskyddsregler behöver uppdateras och förändras för att svara upp mot dagens nya utmaningar. De förändringar som behöver göras handlar bl.a. om att möjliggöra för lantbrukare att vidta klimatanpassningsåtgärder på sin mark, t.ex. anlägga våtmarker, utan att få strikt strandskydd på köpet. Det behöver även bli möjligt att bygga vid anlagda vatten och grävda diken, och exempelvis naturturismen behöver få vissa utökade möjligheter. Även regelverket för att uppföra nya byggnader i anslutning till befintliga på en gård och regelverket för till- och ombyggnad av befintliga byggnader på landsbygden kan behöva en översyn för att exempelvis underlätta för generationsboende.

Jag och mitt parti anser dock att det är fel att dra en gräns för anlagda vatten vid ett visst årtal utan att ta hänsyn till miljöstatusen. Miljöpartiet föreslår därför att regeringen begär in ytterligare beredningsunderlag för att möjliggöra utökade och förtydligade dispensregler i dessa avseenden.

6. Regleringen av fri passage, punkt 4 (S)

av Anna-Caren Säterberg (S), Joakim Järrebring (S), Malin Larsson (S), Jytte Guteland (S) och Björn Petersson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2024/25:3349 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) och
avslår motion
2024/25:1371 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 31.

Ställningstagande

I vårt starka samhälle ska det gå att leva, bygga och uppfylla drömmar i hela landet. Socialdemokraterna har därför länge drivit på för en differentiering av strandskyddet utifrån landets olika förutsättningar. I glesbygd och på landsbygden finns det större tillgång till stränder och ett lägre exploateringsstryck än i städer och därmed även goda möjligheter att bygga bostäder och skapa jobb utan att stränder blir otillgängliga för allmänheten.

När vi satt i regeringsställning tillsatte vi utredningen Tillgängliga stränder – ett mer differentierat strandskydd (SOU 2020:78) som även ligger till grund för den nuvarande regeringens lagförslag. Med utredningen som utgångspunkt presenterade vi sedan proposition 2021/22:168 En ökad differentiering av strandskyddet, i vilken vi bl.a. föreslog differentierade strandskyddsregler efter landets varierande tillgång till sjöar och stränder, liksom befolkningstäthet och exploateringsstryck. Vi föreslog också att byggandet nära stränder i glesbygd och små tätorter skulle underlättas. Vi föreslog också lättnader i strandskyddet för små sjöar som var mindre än 1 hektar och vattendrag som var smalare än 2 meter. För att inte begränsa allmänhetens tillgång till stränderna säkerställde förslaget alltid fri passage vid strandlinjen.

Nu presenterar regeringen ett förslag som har sin grund i samma utredning men som inte garanterar fri passage till stränderna. Allemansrätten garanterar att alla kan bada, vandra och njuta av naturen. Vi socialdemokrater tycker att det är helt självklart att stränderna ska vara tillgängliga för alla i samhället, och inte bara några få. Regeringen måste därför återkomma med förslag som tydligt reglerar fri passage och säkerställer att allmänheten även i fortsättningen har tillgång till våra gemensamma stränder.

7. Ett differentierat strandskyddsregelverk med ökat kommunalt och lokalt inflytande, punkt 5 (S)

av Anna-Caren Säterberg (S), Joakim Järrebring (S), Malin Larsson (S), Jytte Guteland (S) och Björn Petersson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2024/25:3109 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 73 och

avslår motionerna

2024/25:46 av Martina Johansson (C) yrkande 1,
2024/25:200 av Kjell-Arne Ottosson (KD),
2024/25:615 av Gudrun Brunegård (KD),
2024/25:1018 av Kerstin Lundgren (C),
2024/25:1061 av Christofer Bergenblock och Anders Karlsson (båda C),
2024/25:1454 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 11,
2024/25:1675 av Ludvig Ceimertz (M) yrkandena 1 och 2,
2024/25:2039 av Kjell Jansson (M),
2024/25:2207 av Lars Isacson m.fl. (S),
2024/25:2397 av Viktor Wärnick (M),
2024/25:2415 av Oliver Rosengren m.fl. (M),
2024/25:2674 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),
2024/25:2831 av Sten Bergheden (M) yrkandena 1 och 2,
2024/25:2858 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),
2024/25:2950 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkandena 4 och 8 i denna del,
2024/25:2955 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 20,
2024/25:2978 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 7,
2024/25:2986 av Markus Wiechel och Victoria Tiblom (båda SD),
2024/25:3122 av Eric Westroth (SD) och
2024/25:3143 av Josefin Malmqvist (M).

Ställningstagande

Strandskyddet spelar en viktig roll för att säkra allemansrätten längs stränder och bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet, både på land och i vatten. Men strandskyddet behöver reformeras för att bli mer anpassat, flexibelt och ändamålsenligt så att möjligheten till utveckling ökar även på landsbygden. Vi socialdemokrater ser ett tydligt behov av att diversifiera strandskyddet för att främja landsbygdsutvecklingen och samtidigt värna naturen och utövandet av allemansrätten. Därmed bör regeringen vidta åtgärder för att reformera och differentiera strandskyddet.

8. Ett differentierat strandskyddsregelverk med ökat kommunalt och lokalt inflytande, punkt 5 (C)

av Stina Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:2950 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkandena 4 och 8 i denna del och

2024/25:2955 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 20 och avslår motionerna
2024/25:46 av Martina Johansson (C) yrkande 1,
2024/25:200 av Kjell-Arne Ottosson (KD),
2024/25:615 av Gudrun Brunegård (KD),
2024/25:1018 av Kerstin Lundgren (C),
2024/25:1061 av Christofer Bergenblock och Anders Karlsson (båda C),
2024/25:1454 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 11,
2024/25:1675 av Ludvig Ceimertz (M) yrkandena 1 och 2,
2024/25:2039 av Kjell Jansson (M),
2024/25:2207 av Lars Isacson m.fl. (S),
2024/25:2397 av Viktor Wärnick (M),
2024/25:2415 av Oliver Rosengren m.fl. (M),
2024/25:2674 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),
2024/25:2831 av Sten Bergheden (M) yrkandena 1 och 2,
2024/25:2858 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),
2024/25:2978 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 7,
2024/25:2986 av Markus Wiechel och Victoria Tiblom (båda SD),
2024/25:3109 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 73,
2024/25:3122 av Eric Westroth (SD) och
2024/25:3143 av Josefin Malmqvist (M).

Ställningstagande

För Centerpartiet är det en självklarhet att hela Sverige ska kunna växa och utvecklas. I dag hindras utvecklingen på många håll av ett stelbent strandskydd. Det drabbar människor som vill bygga sitt hus nära ett vattendrag, försvårar för landsbygdsföretag att utveckla sin verksamhet och sätter käppar i hjulet för kommuner som vill stärka sin attraktivitet.

Centerpartiet vill att regeringen påskyndar arbetet med reformering av strandskyddet. Skyddet behöver göras om i grunden genom att det avskaffas och ersätts med stärkt lokal makt för kommunerna att peka ut särskilt skyddsvärda områden där begränsningar för byggande bör gälla. Ett avskaffat generellt strandskydd har också effekten att kommunerna återtar makt och inflytande från länsstyrelserna att besluta i frågor som rör lokal exploatering och utveckling. I förlängningen är det ett sätt att stärka invånares och närboendes inflytande och medbestämmande i vad som väsentligen är lokala frågor. Kommunerna känner bäst de lokala förutsättningarna och behoven och är därför bäst lämpade att göra bedömningar om vad som bör skyddas lokalt.

Således anser jag och mitt parti att kraftfulla lättnader i strandskyddet bör genomföras för att ge möjlighet till utveckling av boende och näringsverksamhet och för att öka det lokala inflytandet.

9. Lättnader i strandskyddet i LIS-områden, punkt 6 (V)

av Andrea Andersson Tay (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3348 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 3 och
avslår motionerna

2024/25:1371 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 33,

2024/25:2950 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 8 i denna del och

2024/25:3350 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 1.

Ställningstagande

Vänsterpartiet anser att det finns skäl att utöka möjligheterna till undantag från strandskyddet för de delar av vårt land som är glest bebyggda, och att detta bör göras inom ramen för det befintliga systemet med landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS-områden) utan att det resulterar i långtgående effekter för vår natur och för allmänhetens tillgång till densamma. Det är rimligt att exempelvis bostadsbyggande möjliggörs ytterligare i glest befolkade områden med ett lågt bebyggelsetryck genom dispens från strandskyddet inom ramen för en reformering av LIS-områden. Dispens ska då kunna ges för enstaka en- eller tvåbostadshus inom ett LIS-område även om det inte är i anslutning till ett befintligt bostadshus. Genom LIS-systemet värnas den kollektiva nyttan av långsiktiga åtgärder för landsbygden.

Därför föreslår jag och mitt parti att riksdagen ska uppmana regeringen att återkomma med förslag på reformering av åtgärder inom ramen för LIS-systemet i syfte att ge utökade möjligheter till byggande av bostadshus vid dispensprövning av strandskyddet.

10. Lättnader i strandskyddet i LIS-områden, punkt 6 (C)

av Stina Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:2950 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 8 i denna del och

2024/25:3350 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 1 och
avslår motionerna
2024/25:1371 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 33 och
2024/25:3348 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 3.

Ställningstagande

De lättnader som presenteras i lagförslaget är mycket välkomna men propositionen saknar den stora reformen från de tidigare utredningarna om strandskyddet, dvs. att låta kommuner utse s.k. strandnära utvecklingsområden. Det skulle ge kommuner möjlighet att upphäva strandskyddet helt inom valda områden. Då hade makten flyttats närmare de som faktiskt bor i de berörda områdena och skapat möjligheter för lokal utveckling och fler bostäder i hela landet. Utan denna förändring blir strandskyddet i det stora fortsatt intakt.

Jag och mitt parti anser därmed att förslaget om strandnära utvecklingsområden från proposition 2021/22:168 bör genomföras snarast.

11. Strandskydd och vattenbrukets villkor, punkt 7 (C)

av Stina Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:2486 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 20 och
avslår motion

2024/25:3351 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 2 i denna del.

Ställningstagande

Strandskyddslagstiftningen är ett exempel på hur svenskt vattenbruk motarbetas av gällande regelverk. Centerpartiet vill att alla former av gårdsbaserat vattenbruk och gårdsbaserad fisketurism ska kunna undantas från strandskyddsreglerna. Att samtidsanpassa och modernisera regelverket för de areella näringarna måste vara en prioriterad fråga för regeringen.

12. Strandskydd och vattenbrukets villkor, punkt 7 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3351 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 2 i denna del och avslår motion

2024/25:2486 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 20.

Ställningstagande

Enligt Miljöpartiet behövs det åtgärder som ger vattenbruket bättre förutsättningar utan att miljöskyddet försvagas. Våra stränder och kuster är oerhört viktiga för den biologiska mångfalden. Av alla Sveriges rödlistade arter är cirka en tredjedel knutna till strand- och vattenmiljöer. Många limniska arter och naturtyper har inte en gynnsam bevarandestatus. Just de strandnära miljöerna är viktiga för många arter, exempelvis som barnkammare för många fiskar.

Miljöpartiet anser att regeringens förslag om lättnader i regelverket är klumpigt utformade och riskerar att ge oönskade, negativa konsekvenser för strandskyddets syften. De kommer också att allvarligt försvåra våra möjligheter att uppfylla EU:s ramdirektiv för vatten, även kallat vattendirektivet. För de lättnader i regelverket som behöver genomföras, t.ex. för vattenbruket, yrkar jag i stället på att regeringen begär in ytterligare underlag och återkommer med förslag om lättnader för vattenbruket som inte försvagar miljöskyddet.

13. Ny utredning om ytterligare reformering av strandskyddet, punkt 8 (C)

av Stina Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3350 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 3 och avslår motion

2024/25:1383 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 22.

Ställningstagande

Regeringen har lovat att tillsätta en ny utredning som ska se över strandskyddet ytterligare. Centerpartiet vill se ett avskaffande av det generella strandskyddet. Jag och mitt parti välkomnar en ytterligare utredning om den kan leverera fler steg i den riktningen, även om det kommer att bli svårt att få ytterligare liberaliseringar på plats under den nuvarande mandatperioden.

Därmed föreslår jag och mitt parti att riksdagen ska uppmana regeringen att omgående tillsätta en ny utredning om ytterligare liberalisering av strandskyddet.

14. Uppföljning och utvärdering av dispensgivning och strandskyddstillsyn, punkt 9 (V)

av Andrea Andersson Tay (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3348 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 4 och avslår motion

2024/25:3037 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 121.

Ställningstagande

Tidigare utvärderingar visar att avvikelserna vid tillämpningen av strandskyddslagstiftningen varierar kraftigt mellan kommuner och mellan länsstyrelser. Dessutom framhåller utredningen Tillgängliga stränder – ett mer differentierat strandskydd (SOU 2020:78) att det bedrivs relativt lite strandskyddstillsyn i landet. Vänsterpartiet anser att det är angeläget att tillämpningen av gällande bestämmelser om strandskydd är rättssäker och enhetlig i hela landet. Jag och mitt parti föreslår därför att regeringen ser till att genomföra en översyn i syfte att säkerställa enhetlig tillämpning av dispensgivning utifrån befintliga strandskyddsbestämmelser och ta fram förslag på åtgärder för en väl fungerande strandskyddstillsyn som åtgärdar överträdelser av strandskyddet.

15. Uppföljning och utvärdering av dispensgivning och strandskyddstillsyn, punkt 9 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3037 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 121 och
avslår motion

2024/25:3348 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 4.

Ställningstagande

Finansiering är en nyckelfråga även för handläggningen av strandskyddsärenden. Miljöpartiet anser därför att resurserna till länsstyrelserna för tillsyn och handläggning av strandskyddsärenden behöver öka.

Särskilt yttrande

Strandskyddet vid små och anlagda vattenförekomster, punkt 3 (C)

Stina Larsson (C) anför:

Centerpartiet har länge varit tydligt med hur strandskyddet bör reformeras. Mitt parti har bl.a. föreslagit att regeringen som ett första steg ska bryta ut de förslag i den tidigare strandskyddspropositionen som det finns stöd för i riksdagen. Det handlar om lättnader i strandskyddet vid bevattningsdammar och våtmarker samt begränsat eller avlägsnat strandskydd vid små sjöar och vattendrag.

Till följd av att utskottet tillstyrker regeringens förslag till lagändringar tillgodoses de förslag som väckts i kommittémotion 2024/25:2950 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkandena 5–7. Därför väljer jag att inte följa upp motionsförslagen i en reservation.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2024/25:102 Lättnader i strandskyddet – ett första steg:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1998:811) om införande av miljöbalken.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900).

Följdmotionerna

2024/25:3348 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V):

1. Riksdagen avslår proposition 2024/25:102 Lättnader i strandskyddet – ett första steg.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska meddela föreskrifter om att strandskydd inte ska gälla vid vatten som anläggs eller restaurerats och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ges i uppdrag att återkomma med förslag på reformering av åtgärder inom ramen för systemet med landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS) i syfte att möjliggöra utökade möjligheter till byggande av bostadshus vid dispensprövning av strandskyddet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se till att en översyn genomförs i syfte att säkerställa enhetlig tillämpning av dispensgivning utifrån befintliga strandskyddsbestämmelser och ta fram förslag på åtgärder för en väl fungerande strandskyddstillsyn som åtgärdar överträdelser av strandskyddet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2024/25:3349 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med förslag som reglerar fri passage och säkerställer att allmänheten även i fortsättningen har tillgång till våra gemensamma stränder och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3350 av Stina Larsson m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa strandnära utvecklingsområden och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bevarande av nuvarande undantag och befrielser från strandskydd och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att omgående tillsätta en utredning om ytterligare liberaliseringar av strandskyddet och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3351 av Emma Nohrén m.fl. (MP):

1. Riksdagen avslår regeringens proposition 2024/25:102 Lättnader i strandskyddet – ett första steg.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra utökade och förtydligade dispensregler för exempelvis anlagda vatten samt att underlätta för vattenbruket utan att försvaga miljöskyddet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2024/25

2024/25:46 av Martina Johansson (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beslut om strandskyddet ska tas lokalt och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:200 av Kjell-Arne Ottosson (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för ett omtag för en översyn av strandskyddslagen i syfte att modernisera den och öka den lokala demokratins inflytande och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:615 av Gudrun Brunegård (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för en strandskyddsreform som möjliggör tillvaratagandet av tillväxtkraften i ett väl avvägt regelverk och decentraliserat beslutsfattande avseende strandnära bebyggelse och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1018 av Kerstin Lundgren (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förändring av strandskyddet nu och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1061 av Christofer Bergenblock och Anders Karlsson (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en genomgripande reformering av strandskyddslagstiftningen i syfte att möjliggöra byggnation i strandnära lägen på Sveriges landsbygder och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1371 av Martin Kinnunen m.fl. (SD):

30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att normalt avstånd för strandskydd ska vara 30–50 meter och i undantagsfall maximalt 100 meter och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om rätt till fri passage längs stränder vid tomter som avstyckas och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att strandskyddet vid anlagda vatten- och våtmarker samt sjöar under ett hektar och rinnande vattendrag smalare än 2 meter ska undantas från strandskyddsreglerna i enlighet med strandskyddsutredningens förslag och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om överflyttning av ansvaret för strandskyddet till kommunerna, begränsning av länsstyrelsernas möjlighet att överpröva utfärdade kommunala beslut kopplade till strandskydd, begränsning av utökat strandskydd utanför storstadsområdena, förändring av regelverket beträffande LIS-områden samt främjande av byggande av permanenta bostäder samt fritidshus utanför tätorter, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge regionerna en regionalt samordnande roll beträffande strandskydd och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1383 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD):

22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera strandskyddet och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1454 av Tobias Andersson m.fl. (SD):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om strandskyddet och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1675 av Ludvig Ceimertz (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att ge kommunerna stort inflytande över strandskyddet och tillkännager detta för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att möjliggöra ett flexiblere strandskydd med möjlighet för kommuner att besluta om tidsbestämda dispenser vid olika former av arrangemang och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2039 av Kjell Jansson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att reformera strandskyddet och stärka äganderätten och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2207 av Lars Isacsson m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att strandskyddet bör reformeras för att möjliggöra mer byggnation i attraktiva lägen på landsbygden och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2397 av Viktor Wärnick (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det generella strandskyddet måste reformeras och om att se över möjligheten för att regelverket kan vara olika strikt i olika delar av landet och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2415 av Oliver Rosengren m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att reformera det generella strandskyddet samt att ge kommunerna möjlighet att belägga specifika områden med strandskydd och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2486 av Stina Larsson m.fl. (C):

20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vattenbruk ska undantas från strandskyddsreglerna och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2674 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att underlätta i regelverket för strandskyddet för att möjliggöra att ersätta befintlig bebyggelse inom strandskydd utan att fastna i byråkrati och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2831 av Sten Bergheden (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att ta bort det generella strandskyddet och tillkännager detta för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att ta bort länsstyrelsernas inblandning i strandskyddsärendena och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2858 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att reformera strandskyddet vid bostadsbyggnation och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2950 av Alireza Akhondi m.fl. (C):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att påskynda arbetet med reformering av strandskyddet och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör bryta ut de förslag ur strandskyddspropositionen som det råder enighet om och återkomma till riksdagen och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avlägsna strandskyddet vid bevattningsdammar och våtmarker och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att begränsa eller avlägsna strandskyddet vid små sjöar och vattendrag och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ytterligare reformer av strandskyddet och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2955 av Muharrem Demirok m.fl. (C):

20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kraftfulla lättnader i strandskyddet bör genomföras för att ge möjlighet till utveckling av boende och näringsverksamhet och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2978 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn för att öka möjligheten för kommuner att godkänna strandnära byggnation och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2986 av Markus Wiechel och Victoria Tiblom (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över en förändring av strandskyddslagstiftningen och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3037 av Daniel Helldén m.fl. (MP):

117. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att strandskyddets syfte i 7 kap. 13 § 2 ska förtydligas så att det framgår att bevarande av goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten också innebär att uppnå och bibehålla god miljöstatus enligt havsmiljöförordningen (2010:1341) och god ekologisk och kemisk status enligt vattenförvaltningsförordningen (2004:660), och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
118. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Naturvårdsverket och Boverket bör komplettera sina vägledningar om strandskyddet i enlighet med den förtydligade syftesbestämmelsen och tillkännager detta för regeringen.
120. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett starkt strandskydd är nödvändigt för människors tillgång till stränder och en bevarad och stärkt allemansrätt samt för att skydda strandzonens känsliga djur- och växtliv och tillkännager detta för regeringen.
121. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka resurserna till länsstyrelserna för tillsyn och handläggning av strandskyddsärenden och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3109 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S):

73. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera och differentiera strandskyddet och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3122 av Eric Westroth (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att införa ett generellt, men tidsbegränsat, undantag från strandskyddet i kommuner som upplever en stadig befolkningsminskning, i syfte att öka kommunernas attraktivitet och motverka ytterligare utflyttning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2024/25:3143 av Josefin Malmqvist (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att reformera strandskyddet och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om miljöbalken¹

dels att nuvarande 7 kap. 18 a–18 h §§ ska betecknas 7 kap. 18 b, 18 c, 18 e och 18 g–18 k §§,

dels att 7 kap. 13, 14, 16 och 18 §§, de nya 7 kap. 18 c, 18 e och 18 g–18 j §§ och 7 kap. 26 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas sex nya paragrafer, 7 kap. 13 a–13 c, 18 a, 18 d och 18 f §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

13 §²

Strandskydd gäller vid havet och vid insjöar och vattendrag.

Strandskydd gäller vid havet och vid insjöar och vattendrag, *om inte annat följer av 13 a–13 c §§.*

Strandskyddet syftar till att långsiktigt

1. trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden, och

2. bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten.

13 a §

Strandskydd gäller inte vid insjöar vars vattenyta vid normalt medelvattenstånd uppgår till en hektar eller mindre.

Länsstyrelsen får i det enskilda fallet besluta att strandskydd ska gälla vid en sådan insjö som avses i första stycket, om det är av särskild betydelse för att säkerställa något av strandskyddets syften. Strandskyddsområdet får bestämmas till högst 100 meter från strandlinjen vid normalt medelvattenstånd.

¹ Senaste lydelse av

7 kap. 18 a § 2011:392

7 kap. 18 h § 2009:532.

² Senaste lydelse 2009:532.

Ett beslut enligt andra stycket ska gälla omedelbart även om det överklagas.

13 b §

Strandskydd gäller inte vid sträckor av ett vattendrag vars bredd vid normalt medelvattenstånd är två meter eller smalare.

Länsstyrelsen får i det enskilda fallet besluta att strandskydd ska gälla vid en sådan sträcka av ett vattendrag som avses i första stycket, om det är av särskild betydelse för att säkerställa något av strandskyddets syften. Strandskyddsområdet får bestämmas till högst 100 meter från strandlinjen vid normalt medelvattenstånd.

Ett beslut enligt andra stycket ska gälla omedelbart även om det överklagas.

13 c §

Strandskydd gäller inte vid insjöar och vattendrag som har anlagts efter den 30 juni 1975.

14 §³

Strandskyddet omfattar land- och vattenområdet intill 100 meter från strandlinjen vid normalt medelvattenstånd (strandskyddsområde).

Länsstyrelsen får i det enskilda fallet besluta att utvidga strandskyddsområdet till högst 300 meter från strandlinjen, om det behövs för att säkerställa något av strandskyddets syften.

Länsstyrelsen får i det enskilda fallet besluta att utvidga strandskyddsområdet till högst 300 meter från strandlinjen, om det behövs för att säkerställa något av strandskyddets syften. *Ett sådant beslut får inte avse en insjö eller sträcka av ett vattendrag vid vilken strandskydd gäller till följd av ett beslut enligt 13 a § andra stycket eller 13 b § andra stycket.*

Ett beslut om att utvidga strandskyddsområdet ska gälla omedelbart även om det överklagas.

³ Senaste lydelse 2009:532.

16 §⁴

Förbuden i 15 § gäller inte

1. *byggnader, anläggningar, anordningar eller åtgärder* som inte *avser* att tillgodose bostadsändamål, om *de* behövs för *jordbruket, fisket, skogsbruket eller renskötseln* och *de* för sin funktion måste finnas eller vidtas inom strandskyddsområdet,

1. *en byggnad, anläggning, anordning eller åtgärd* som inte är *avsedd* att tillgodose bostadsändamål, om

a) *den* behövs för *en förvärvsverksamhet inom jordbruk, fiske, vattenbruk, skogsbruk eller renskötsel* som är *avsedd* att bedrivas varaktigt, och

b) *den* för sin funktion, *eller för att uppnå ett funktionellt samband med en befintlig byggnad, anläggning eller anordning som används eller är avsedd att användas i verksamheten*, måste finnas eller vidtas inom strandskyddsområdet,

2. verksamheter eller åtgärder som har tillåtits av regeringen enligt 17 kap. 1, 3 eller 4 § eller som omfattas av ett tillstånd enligt denna balk eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken,

3. byggande av allmän väg eller järnväg enligt en fastställd vägplan enligt väglagen (1971:948) eller en fastställd järnvägsplan enligt lagen (1995:1649) om byggande av järnväg, eller

4. byggande och underhåll av en starkströmsledning enligt en nät-koncession för linje enligt ellagen (1997:857).

18 §⁵

Länsstyrelsen får i det enskilda fallet besluta att upphäva strandskyddet i ett område, om

1. det är uppenbart att området saknar betydelse för att tillgodose strandskyddets syften,

2. *strandskyddet gäller vid en liten sjö eller ett litet vattendrag och områdets betydelse för att tillgodose strandskyddets syften är liten, eller*

3. området enligt plan- och bygglagen (2010:900) avses att omfattas av en detaljplan och

a) behövs för byggande av en försvarsanläggning, allmän väg eller järnväg, eller

b) skyddas enligt andra bestämmelser i detta kapitel än bestämmelserna om miljöskyddsområde eller vattenskyddsområde och skyddet har beslutats av någon annan än en kommun.

1. det är uppenbart att området saknar betydelse för att tillgodose strandskyddets syften, *eller*

2. området enligt plan- och bygglagen (2010:900) avses att omfattas av en detaljplan och

⁴ Senaste lydelse 2024:421.

⁵ Senaste lydelse 2014:892.

Ett upphävande enligt första stycket 2 får göras endast om sjöns vattenyta har en storlek som uppgår till omkring en hektar eller mindre eller om vattendragets bredd är omkring två meter eller smalare. Ett upphävande enligt första stycket 3 får göras endast om det finns särskilda skäl och intresset av att ta området i anspråk på det sätt som avses med planen väger tyngre än strandskyddsintresset.

Bestämmelser om kommunens möjligheter att upphäva strandskyddet genom en bestämmelse i en detaljplan finns i 4 kap. 17 § plan- och bygglagen.

Ett upphävande enligt första stycket 2 får göras endast om det finns särskilda skäl och intresset av att ta området i anspråk på det sätt som avses med planen väger tyngre än strandskyddsintresset.

18 a §

Om strandskydd till följd av 13 b § inte gäller vid en sträcka av ett vattendrag, får länsstyrelsen i det enskilda fallet besluta att upphäva strandskyddet i ett område vid en angränsande sträcka av vattendraget som är belägen inom samma fastighet och inte är bredare än tre meter vid normalt medelvattenstånd.

Beslutet får inte avse ett område som är av särskild betydelse för att säkerställa något av strandskyddets syften.

18 b §

Kommunen får i det enskilda fallet ge dispens från förbuden i 15 §, om det finns särskilda skäl och dispensen avser något annat än det som anges i 18 a § 1 och 2.

18 c §⁶

Kommunen får i det enskilda fallet ge dispens från förbuden i 15 §, om det finns särskilda skäl och dispensen avser något annat än det som anges i 18 b § 1 och 2.

18 d §

Som särskilda skäl vid prövningen av en fråga om upphävande av strandskyddet enligt 18 § första stycket 2 får endast det som anges i 18 e och 18 g §§ beaktas.

Som särskilda skäl vid prövningen av en fråga om dispens från

⁶ Senaste lydelse av tidigare 7 kap. 18 b § 2009:532.

strandskyddet enligt 18 b eller 18 c § får endast det som anges i 18 e–18 g §§ beaktas.

18 c §

Som särskilda skäl vid prövningen av en fråga om upphävande av eller dispens från strandskyddet får *man beakta endast* om det område som upphävandet eller dispensen avser

1. redan har tagits i anspråk på ett sätt som gör att det saknar betydelse för strandskyddets syften,
2. genom en väg, järnväg, bebyggelse, verksamhet eller annan exploatering är väl avskilt från området närmast strandlinjen,
3. behövs för en anläggning som för sin funktion måste ligga vid vattnet och behovet inte kan tillgodoses utanför området,
4. behövs för att utvidga en pågående verksamhet och utvidgningen inte kan genomföras utanför området,
5. behöver tas i anspråk för att tillgodose ett angeläget allmänt intresse som inte kan tillgodoses utanför området, eller
6. behöver tas i anspråk för att tillgodose ett annat mycket angeläget intresse.

I 18 d § finns bestämmelser om vad man får beakta som särskilda skäl utöver det som anges i första stycket, om prövningen gäller ett sådant område för landsbygdsutveckling i strandnära lägen som avses i 18 e §.

18 e §⁷

Som särskilda skäl vid prövningen av en fråga om upphävande av eller dispens från strandskyddet får *det beaktas* om det område som upphävandet eller dispensen avser

18 f §

Som särskilda skäl vid prövningen av en fråga om dispens från strandskyddet får det beaktas om dispensen avser en byggnad, anläggning, anordning eller åtgärd som inte är avsedd att tillgodose bostadsändamål, om

1. den behövs för en förvärvsverksamhet som har en begränsad påverkan på strandskyddets syften och är avsedd att bedrivas varaktigt i ett område med låg bebyggelsegrad och lågt bebyggelsestryck, och
2. det strandnära läget innebär en fördel för byggnadens, anlägg-

⁷ Senaste lydelse av tidigare 7 kap. 18 c § 2009:532.

ningens, anordningens eller åtgärdens funktion som inte kan uppnås utanför det strandskyddade området.

18 d §

Som särskilda skäl vid prövningen av en fråga om upphävande av eller dispens från strandskyddet inom ett område för landsbygdsutveckling i strandnära lägen får *man också beakta* om ett strandnära läge för en byggnad, verksamhet, anläggning eller åtgärd bidrar till utvecklingen av landsbygden. Om prövningen gäller en dispens för att uppföra enstaka en- eller tvåbostadshus med tillhörande komplementbyggnader och andra åtgärder får *man* i stället *beakta* om huset eller husen avses att uppföras i anslutning till ett befintligt bostadshus.

18 g §⁸

Som särskilda skäl vid prövningen av en fråga om upphävande av eller dispens från strandskyddet inom ett område för landsbygdsutveckling i strandnära lägen får *det beaktas* om ett strandnära läge för en byggnad, verksamhet, anläggning eller åtgärd bidrar till utvecklingen av landsbygden. Om prövningen gäller en dispens för att uppföra enstaka en- eller tvåbostadshus med tillhörande komplementbyggnader och andra åtgärder får *det* i stället *beaktas* om huset eller husen avses att uppföras i anslutning till ett befintligt bostadshus.

18 e §

Med område för landsbygdsutveckling i strandnära lägen avses vid tillämpningen av 18 d § ett område som

1. är lämpligt för utvecklingen av landsbygden,
2. är av ett sådant slag och har en så begränsad omfattning att strandskyddets syften fortfarande tillgodoses långsiktigt,
3. endast har en liten betydelse för att tillgodose strandskyddets syften,
 - a) i eller i närheten av tätorter,
 - b) i ett kust- eller kustskärgårdsområde från Forsmark till Klockestrand vid Ångermanälven eller från Skataudden vid Näskefjärden till gränsen mot Finland,
 - c) på Gotland, eller
 - d) vid Väneren, Vättern, Mälaren, Siljan, Orsasjön, Skattungen, Oresjön eller Oreälven mellan Orsasjön och Skattungen, om det råder stor efterfrågan på mark för bebyggelse i området, och
4. inte är ett kust- eller kustskärgårdsområde från gränsen mot Norge till Forsmark, utmed Ölands kust eller i Ångermanland från Klockestrand vid Ångermanälven till Skataudden vid Näskefjärden.

En aktuell översiktsplan enligt 3 kap. 1 och 25 §§ plan- och bygglagen (2010:900) ska ge vägledning vid bedömningen av om en plats

18 h §⁹

Med område för landsbygdsutveckling i strandnära lägen avses vid tillämpningen av 18 g § ett område som

⁸ Senaste lydelse av tidigare 7 kap. 18 d § 2009:532.

⁹ Senaste lydelse av tidigare 7 kap. 18 e § 2020:75.

ligger inom ett sådant område som avses i första stycket. Översiktsplanen är inte bindande.

18 f §

Ett beslut om att upphäva eller ge dispens från strandskyddet *ska* inte omfatta ett område som behövs för att mellan strandlinjen och byggnaderna eller anläggningarna säkerställa fri passage för allmänheten och bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet. Detta gäller inte om en sådan användning av området närmast strandlinjen är omöjlig med hänsyn till de planerade byggnadernas eller anläggningarnas funktion.

18 i §¹⁰

Ett beslut om att upphäva eller ge dispens från strandskyddet *får* inte omfatta ett område som behövs för att mellan strandlinjen och byggnaderna eller anläggningarna säkerställa fri passage för allmänheten och bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet. Detta gäller inte om en sådan användning av området närmast strandlinjen är omöjlig med hänsyn till de planerade byggnadernas eller anläggningarnas funktion.

Första stycket gäller inte ett beslut om att upphäva strandskyddet enligt 18 a §.

I ett dispensbeslut ska det anges i vilken utsträckning mark får tas i anspråk som tomt eller annars användas för det avsedda ändamålet.

18 g §

I fråga om strandskydd som har upphävts för ett område genom en bestämmelse i en detaljplan enligt plan- och bygglagen (2010:900) eller för ett område som har avsetts att omfattas av en detaljplan eller områdesbestämmelser enligt samma lag gäller strandskyddet åter, om

1. området upphör att omfattas av detaljplanen eller områdesbestämmelserna, eller

2. detaljplanen eller områdesbestämmelserna ersätts med en ny detaljplan.

18 j §¹¹

Första stycket 2 gäller inte om kommunen med stöd av 4 kap. 17 a § plan- och bygglagen i den nya detaljplanen har beslutat att strandskyddet ska fortsätta att vara upphävt.

26 §¹²

Dispens enligt någon av bestämmelserna i 7, 9–11, 18 a–18 e, 20 och 22 §§ från förbud eller andra föreskrifter som meddelats med stöd av detta kapitel får ges endast

Dispens enligt någon av bestämmelserna i 7, 9–11, 18 b–18 h, 20 och 22 §§ från förbud eller andra föreskrifter som meddelats med stöd av detta kapitel får ges endast

¹⁰ Senaste lydelse av tidigare 7 kap. 18 f § 2009:532.

¹¹ Senaste lydelse av tidigare 7 kap. 18 g § 2010:902.

¹² Senaste lydelse 2009:532.

om det är förenligt med förbudets
eller föreskriftens syfte.

om det är förenligt med förbudets
eller föreskriftens syfte.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.
 2. För ärenden om upphävande av strandskydd som har inletts före ikraftträdandet gäller 7 kap. 18 § i den äldre lydelsen.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:811) om införande av miljöbalken

Härigenom föreskrivs att 10 a och 12 §§ lagen (1998:811) om införande av miljöbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 a §¹

Strandskydd inträder när en fastställd generalplan, stadsplan eller byggnadsplan upphävs eller ersätts av en ny detaljplan enligt plan- och bygglagen (2010:900). Detta gäller även när en detaljplan för ett område som tidigare har omfattats av en fastställd generalplan, stadsplan eller byggnadsplan upphävs eller ersätts av en ny detaljplan.

Första stycket gäller inte områden där länsstyrelsen har upphävt strandskyddet med stöd av 7 kap. 18 § första stycket 1 miljöbalken eller motsvarande äldre bestämmelser.

12 §²

Bestämmelsen i 7 kap. 18 h § miljöbalken om när ett beslut om dispens från förbudet att vidta åtgärder i ett strandskyddsområde upphör, ska tillämpas också på dispenser meddelade före den 1 augusti 1991.

Bestämmelsen i 7 kap. 18 k § miljöbalken om när ett beslut om dispens från förbudet att vidta åtgärder i ett strandskyddsområde upphör, ska tillämpas också på dispenser meddelade före den 1 augusti 1991.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

¹ Senaste lydelse 2011:337.

² Senaste lydelse 2009:531.

3 Förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900)

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 5, 10 och 16 §§, 4 kap. 17 §, 9 kap. 3 § och 11 kap. 10 § plan- och bygglagen (2010:900) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

5 §¹

Av översiktsplanen ska även följande framgå

Av översiktsplanen ska även följande framgå:

1. hur kommunen avser att tillgodose det långsiktiga behovet av bostäder,

2. hur kommunen i den fysiska planeringen avser att ta hänsyn till och samordna översiktsplanen med relevanta nationella och regionala mål, planer och program av betydelse för en hållbar utveckling inom kommunen,

3. sådana områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen som avses i 7 kap. 18 e § första stycket miljöbalken,

3. sådana områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen som avses i 7 kap. 18 h § första stycket miljöbalken,

4. kommunens syn på risken för skador på den byggda miljön som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt på hur sådana risker kan minska eller upphöra,

5. om översiktsplanen avviker från en regionplan för länet, på vilket sätt den gör det och skälen för avvikelsen, och

6. sådana områden och verksamheter som angår två eller flera kommuner eller är av regional betydelse.

Om länsstyrelsen inte har godtagit planen i en viss del, ska det anmärkas i planen.

10 §²

Under samrådet ska länsstyrelsen särskilt

1. ta till vara och samordna statens intressen,

2. tillhandahålla underlag för kommunens bedömningar och ge råd i fråga om sådana allmänna intressen enligt 2 kap. som hänsyn bör tas till vid beslut om användningen av mark- och vattenområden,

3. verka för att riksintressen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken tillgodoses, att miljökvalitetsnormer enligt 5 kap. miljöbalken följs och att redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen är förenlig med 7 kap. 18 e § första stycket miljöbalken,

3. verka för att riksintressen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken tillgodoses, att miljökvalitetsnormer enligt 5 kap. miljöbalken följs och att redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen är förenlig med 7 kap. 18 h § första stycket miljöbalken,

¹ Senaste lydelse 2020:76.

² Senaste lydelse 2020:76.

4. verka för att sådana frågor om användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner samordnas på ett lämpligt sätt, och

5. verka för att bebyggelse och byggnadsverk inte blir olämpliga med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Länsstyrelsen ska dessutom ge råd i övrigt om tillämpningen av bestämmelserna i denna lag, om det behövs från allmän synpunkt.

16 §³

Länsstyrelsen ska under granskningstiden lämna ett granskningsyttrande över planförslaget.

Länsstyrelsen ska i yttrandet enbart ange om

1. förslaget inte tillgodoser ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken,

2. förslaget kan medverka till att en miljökvalitetsnorm enligt 5 kap. miljöbalken inte följs,

3. redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen inte är förenlig med 7 kap. 18 e § första stycket miljöbalken,

3. redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen inte är förenlig med 7 kap. 18 h § första stycket miljöbalken,

4. sådana frågor rörande användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner inte samordnas på ett lämpligt sätt, och

5. en bebyggelse blir olämplig eller ett byggnadsverk olämpligt med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

4 kap.

17 §⁴

I en detaljplan får kommunen upphäva strandskydd enligt 7 kap. miljöbalken för ett område, om det finns särskilda skäl för det och om intresset av att ta området i anspråk på det sätt som avses med planen väger tyngre än strandskyddsintresset. En bestämmelse om upphävande får dock inte avse ett sådant område som enligt 7 kap. 18 § första stycket 3 miljöbalken omfattas av länsstyrelsens beslutanderätt. Bestämmelserna i 7 kap. 18 c–18 g §§ miljöbalken ska tillämpas på detaljplanebestämmelser om upphävande av strandskydd.

I en detaljplan får kommunen upphäva strandskydd enligt 7 kap. miljöbalken för ett område, om det finns särskilda skäl för det och om intresset av att ta området i anspråk på det sätt som avses med planen väger tyngre än strandskyddsintresset. En bestämmelse om upphävande får dock inte avse ett sådant område som enligt 7 kap. 18 § första stycket 2 miljöbalken omfattas av länsstyrelsens beslutanderätt. Bestämmelserna i 7 kap. 18 e och 18 g–18 j §§ miljöbalken ska tillämpas på detaljplanebestämmelser om upphävande av strandskydd.

³ Senaste lydelse 2020:76.

⁴ Senaste lydelse 2014:1014.

17 a §

Om strandskyddet för ett område som omfattas av en detaljplan eller av områdesbestämmelser har upphävts med stöd av 17 § eller motsvarande äldre bestämmelser och planen eller områdesbestämmelserna ersätts med en ny detaljplan där området ska ha samma användning som tidigare, får kommunen i den nya detaljplanen bestämma att strandskyddet även fortsatt ska vara upphävt. En sådan bestämmelse får tas in i den nya detaljplanen utan tillämpning av 7 kap. 18 e och 18 g–18 j §§ miljöbalken.

9 kap.**3 §⁵**

Trots 2 § första stycket 1, 2 och 3 b krävs det inte bygglov för en ekonomibyggnad för jordbruk, skogsbruk eller annan liknande näring, om åtgärden vidtas i ett område som inte omfattas av en detaljplan.

Trots 2 § första stycket 1, 2 och 3 b krävs det inte bygglov för en ekonomibyggnad för jordbruk, skogsbruk, *vattenbruk* eller annan liknande näring, om åtgärden vidtas i ett område som inte omfattas av en detaljplan.

11 kap.**10 §⁶**

När länsstyrelsen enligt 5 kap. 30, 38 eller 39 § har fått ett meddelande om att en kommun beslutat att anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelser, ska länsstyrelsen inom tre veckor besluta om den ska överpröva kommunens beslut eller inte.

Länsstyrelsen ska överpröva kommunens beslut, om beslutet kan antas innebära att

1. ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken inte tillgodoses,
2. regleringen av sådana frågor om användningen av mark- och vattenområden som angår flera kommuner inte samordnas på ett lämpligt sätt,
3. en miljökvalitetsnorm enligt 5 kap. miljöbalken inte följs,
4. strandskydd enligt 7 kap. miljöbalken *upphävs* i strid med gällande bestämmelser, eller
4. strandskydd enligt 7 kap. miljöbalken i strid med gällande bestämmelser *upphävs eller fortsätter att vara upphävt*, eller

⁵ Senaste lydelse 2011:335.

⁶ Senaste lydelse 2022:929.

5. en bebyggelse blir olämplig eller ett byggnadsverk olämpligt med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

BILAGA 3

Civilutskottets yttrande 2024/25:CU5y

Lättnader i strandskyddet – ett första steg

Till miljö- och jordbruksutskottet

Miljö- och jordbruksutskottet har gett civilutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2024/25:102 Lättnader i strandskyddet – ett första steg och de motioner som väckts med anledning av propositionen i de delar som berör civilutskottets beredningsområde.

Civilutskottet begränsar sitt yttrande över propositionen och följdmotionerna till förslagen i följdmotionerna 2024/25:3348 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 3 och 2024/25:3350 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 1. Civilutskottet föreslår att miljö- och jordbruksutskottet avstyrker motionsyrkandena.

I yttrandet finns två avvikande meningar (V, C) och ett särskilt yttrande (MP).

Utskottets överväganden

Lättnader i strandskyddet – ett första steg

Bakgrund

Landsbygdsutveckling i strandnära lägen

År 2009 infördes bestämmelser om differentiering av strandskyddet. Ändringarna syftade å ena sidan till att införa lättnader i strandskyddet för att främja utvecklingen av landsbygdsområden med god tillgång till stränder. Å andra sidan var avsikten också att begränsa nybyggnation vid stränder i övriga delar av landet genom tydligare och stärkta regler och en fortsatt restriktiv tillämpning.

Enligt bestämmelserna om lättnader ska kommunerna redovisa områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (s.k. LIS-områden) i sin översiktsplan. Där ska vissa lättnader i strandskyddet kunna gälla. Redovisningen ska göras utifrån kriterier i lagtexten. Lättnaderna innebär att nya och fler särskilda skäl kan tillämpas inom LIS-områden. Syftet med lagändringarna var att bättre anpassa strandskyddet till lokala förhållanden och förutsättningar och att främja utvecklingen i landsbygdsområden med god tillgång till stränder och lågt exploateringsstryck.

I bestämmelsen om upphävande av eller dispens från strandskyddet inom ett LIS-område (7 kap. 18 d § miljöbalken) görs åtskillnad mellan två olika fall. Som särskilda skäl får man vid prövningen beakta om ett strandnära läge för en byggnad, verksamhet, anläggning eller åtgärd bidrar till utvecklingen av landsbygden. Om prövningen gäller en dispens för att uppföra enstaka en- eller tvåbostadshus med tillhörande komplementbyggnader och andra åtgärder får man i stället beakta om huset eller husen ska uppföras i anslutning till ett befintligt bostadshus.

Proposition 2021/22:168 En ökad differentiering av strandskyddet

I proposition 2021/22:168 En ökad differentiering av strandskyddet föreslog den dåvarande regeringen att s.k. strandnära utvecklingsområden skulle ersätta systemet med LIS-områden. Enligt regeringen hade 2009 års lagändringar inte lett till den differentiering som ändringarna syftat till. Vidare hänvisade regeringen till att Utredningen om översyn av strandskyddet pekat på flera svårigheter med systemet med LIS-områden.

Regeringen ansåg att strandskyddet behövde utformas på ett sätt som i högre grad skulle ta hänsyn till behovet av utveckling och främja möjligheterna att leva, bo och driva företag på landsbygden. Regelverket behövde enligt regeringen bli mer flexibelt och ge ökade möjligheter att beakta lokala förhållanden och förutsättningar där tillgången till obebyggda stränder var god

och exploateringsgraden är låg, samtidigt som ett långsiktigt skydd av strändernas natur- och friluftsvärden inte skulle äventyras.

Riksdagen avlog regeringens lagförslag.

Propositionen

Enligt regeringen syftar de föreslagna lagändringarna i den nu aktuella propositionen till att skapa bättre förutsättningar för att bygga bostäder och utveckla och driva företag i strandnära lägen. Regeringen uppger följande (prop. 2024/25:102 s. 1):

De föreslagna ändringarna innebär att generellt strandskydd inte längre ska gälla vid små insjöar och smala sträckor av vattendrag och inte heller vid vatten som anlagts efter den 30 juni 1975. Det ska dock vara möjligt att i enskilda fall införa strandskydd i ett område upp till 100 meter från strandlinjen vid små insjöar och smala sträckor av vattendrag om det är av särskild betydelse för att säkerställa något av strandskyddets syften.

Vidare föreslås att lättnader och förtydliganden införs i undantaget från strandskyddet för behov inom areella näringar samt att detta undantag även ska omfatta vattenbruk. En ny möjlighet till dispens från strandskyddet för förvärvsverksamhet med begränsad påverkan på strandskyddets syften i områden med låg bebyggelsegrad och lågt bebyggelsetryck föreslås också.

Det föreslås dessutom att kommuner enkelt ska kunna besluta att ett upphävt strandskydd inte återinträder när en ny detaljplan antas samt att det införs förtydliganden i fråga om att strandskydd i vissa fall inte ska återinträda bl.a. när en generalplan upphävs.

Regeringen aviserar också i propositionen (s. 21) ett fortsatt utredningsarbete:

Regeringen har för avsikt att tillsätta en utredning med uppdrag att bl.a. lämna förslag som syftar till att ytterligare reformera strandskyddet med inriktningen att öka möjligheterna för bebyggelse nära stränder och ge kommunerna en större roll i frågor som rör strandskyddet. I avvaktan på utredningens arbete finns dock en rad förslag som regeringen kan gå fram med. I denna proposition föreslår regeringen därför – som ett första steg – flera ändringar i reglerna om strandskydd.

Motionerna

I kommittémotion 2024/25:3348 föreslår Andrea Andersson Tay m.fl. (V) i yrkande 3 ett tillkännagivande om att regeringen ska återkomma med förslag på reformering av åtgärder inom ramen för systemet med LIS-områden i syfte att utöka möjligheterna att bygga bostadshus. Motionärerna anför att det vore rimligt att t.ex. göra ytterligare bostadsbyggande möjligt i glest befolkade områden med ett lågt bebyggelsetryck. Det skulle kunna ske genom en möjlighet att få dispens för enstaka en- eller tvåbostadshus inom ett LIS-område, även om de inte ska ligga i anslutning till ett befintligt bostadshus. Genom LIS-systemet värnas samtidigt den kollektiva nyttan av långsiktiga åtgärder för landsbygden.

I kommittémotion 2024/25:3350 föreslår Stina Larsson m.fl. (C) i yrkande 1 ett tillkännagivande om att införa strandnära utvecklingsområden.

Motionärerna anför att förslaget från tidigare utredningar om strandnära utvecklingsområden bör införas då det skulle ge kommunerna möjlighet att upphäva strandskyddet helt inom valda områden. Makten skulle då flyttas närmare de som bor i de berörda områdena, och det skulle skapa möjligheter till lokal utveckling och fler bostäder i hela landet.

Utskottet ställningstagande

Civilutskottet begränsar sitt yttrande över propositionen och följdmotionerna till förslagen i motionerna 2024/25:3348 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 3 och 2024/25:3350 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 1.

Utskottet konstaterar att proposition 2021/22:168, inklusive förslaget om strandnära utvecklingsområden, avslogs av riksdagen. I den nu aktuella propositionen presenterar regeringen förslag som ska göra det lättare att både bygga bostäder och driva företag i strandnära lägen. Civilutskottet anser att det är positivt att det nu blir enklare att bygga på landsbygden i strandnära lägen. Därtill har regeringen för avsikt att tillsätta en utredning som ska lämna ytterligare förslag till reformer som ska öka möjligheterna för bebyggelse nära stränder och ge kommunerna en större roll i frågor som rör strandskyddet.

Mot denna bakgrund ser civilutskottet inte skäl att förslå något tillkännagivande med anledning av förslagen i motionerna. Civilutskottet anser därför att miljö- och jordbruksutskottet bör avstyrka motion 2024/25:3348 (V) yrkande 3 och motion 2024/25:3350 (C) yrkande 1.

Stockholm den 10 april 2025

På civilutskottets vägnar

Malcolm Momodou Jallow

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Malcolm Momodou Jallow (V), Mikael Eskilander (SD), Jennie Nilsson (S), David Josefsson (M), Leif Nysmed (S), Roger Hedlund (SD), Laila Naraghi (S), Lars Beckman (M), Rashid Farivar (SD), Anna-Belle Strömberg (S), Jennie Wernäng (M), Larry Söder (KD), Alireza Akhondi (C), Björn Tidland (SD), Märta Stenevi (MP), Helene Odenjung (L) och Markus Kallifatides (S).

Avvikande meningar

1. Lättnader i strandskyddet – ett första steg (V)

Malcolm Momodou Jallow (V) anför:

Som framgår av Vänsterpartiets följdmotion föreslår mitt parti att riksdagen ska avslå propositionen. I likhet med mitt parti anser jag dock att det finns skäl att utöka möjligheterna till undantag från strandskyddet för de delar av vårt land som är glest bebyggda. Ändringarna bör ske inom ramen för det befintliga systemet med LIS-områden. Däremot avstyrker jag regeringens förslag om att det som ett särskilt skäl för dispens ska kunna beaktas att dispensen avser en byggnad eller en anordning som inte är avsedd för bostadsändamål, om den behövs för en förvärvsverksamhet som har begränsad påverkan på strandskyddets syften och är avsedd att bedrivas varaktigt inom ett område med låg bebyggelsegrad och lågt bebyggelsetryck. Enligt min mening bör en sådan dispensgrund inte gälla generellt över hela landet.

Det nuvarande systemet med LIS-områden bör i stället utvecklas för att gynna landsbygden, dock utan att det resulterar i långtgående effekter för naturen eller för allmänhetens tillgång till den. Det vore rimligt om det gick att bygga fler bostäder i ett sådant område, om det är glest befolkat och har ett lågt bebyggelsetryck, t.ex. genom en möjlighet att ge dispens för enstaka en- eller tvåbostadshus även om husen inte ska byggas i anslutning till ett befintligt bostadshus.

Regeringen bör ges i uppdrag att återkomma med förslag på reformering av åtgärder inom ramen för LIS-systemet i syfte att utöka möjligheterna att bygga bostadshus. Därmed anser jag att miljö- och jordbruksutskottet bör föreslå ett tillkännagivande till regeringen med den innebörden och således tillstyrka motion 2024/25:3348 (V) yrkande 3.

2. Lättnader i strandskyddet – ett första steg (C)

Alireza Akhondi (C) anför:

De lättnader som presenteras i propositionen är mycket välkomna. Jag kan konstatera att de alla är sprungna ur utredningar som Centerpartiet varit med och tillsatt. Regeringen har dock förspillt tid genom att först nu leverera en proposition trots att förslagen varit utredda sedan länge. Jag vill också påpeka att det redan för tre år sedan lades fram en proposition med i stora delar samma förslag.

Den nu aktuella propositionen saknar dock förslaget om strandnära utvecklingsområden. Enligt det förslaget skulle en kommun kunna utse strandnära utvecklingsområden där kommunen under vissa förutsättningar kan upphäva strandskyddet helt. På så sätt skulle makten flyttats närmare de som faktiskt

bor i de berörda områdena, och det skulle skapa möjligheter för lokal utveckling och fler bostäder i hela landet. Utan denna förändring blir strandskyddet på det stora hela fortsatt intakt.

Sammanfattningsvis anser jag att det förslag om strandnära utvecklingsområden som lades fram i proposition 2021/22:168 bör genomföras snarast. Därför anser jag att miljö- och jordbruksutskottet bör föreslå ett tillkännagivande till regeringen med den innebörden och således tillstyrka motion 2024/25:3350 (C) yrkande 1.

Särskilt yttrande

Lättnader i strandskyddet – ett första steg (MP)

Märta Stenevi (MP) anför:

Jag är förvisso överens med utskottet om att miljö- och jordbruksutskottet bör avstyrka de motionsyrkanden som civilutskottet yttrar sig över. För egen del ser jag dock inte positivt på att regeringens förslag generellt kommer att göra det enklare att bygga i strandnära lägen. Som framgår av Miljöpartiets följdmotion har mitt parti föreslagit att riksdagen ska avslå propositionen.